

EESTI MAAÜLIKOOL
Majandus- ja sotsiaalinstituut

Helen Ilumäe

KIRIMÄE PÜ FINANTSANALÜÜS AASTATEL 2012-2017

FINANCIAL ANALYSIS OF KIRIMÄE PÜ FOR 2012-2017

Bakalaureusetöö

Maamajandusliku ettevõtluse ja finantsjuhtimise õppekava

Juhendaja: Jüri Lehtsaar, Dr

Tartu 2018

SISUKORD

SISSEJUHATUS	7
1. ETTEVÕTLUSVORMID JA FINANTSANALÜÜSI OLEMUS	9
1.1. Ettevõtlusvormid põllumajanduses.....	9
1.1.1. Erinevate ettevõtlusvormide kasutamine põllumajanduses.....	9
1.1.2. Tulundusühistu kui ettevõtlusvorm.....	11
1.2. Finantsanalüüsi olemus.....	13
1.2.1. Finantsanalüüsi vajalikkus	13
1.2.2. Ettevõtte raamatupidamisaruanded	14
1.2.3. Hälbeanalüüs: horisontaal- ja vertikaalanalüüs.....	17
1.2.4. Finantssuhtarvud	18
1.2.4.1. finantssuhtarvude jaotus	18
1.2.4.2. Likviidsussuhtarvud	19
1.2.4.3. Kapitali struktuuri suhtarvud.....	20
1.2.4.4. Toimimissuhtarvud.....	21
1.2.4.5. Rentaablussuhtarvud.....	22
2. KIRIMÄE PÕLLUMAJANDUSÜHISTU FINANTSANALÜÜS.....	24
2.1. Ettevõtte iseloomustus	24
2.2. Horisontaal- ja vertikaalanalüüs	30
2.3. Finantssuhtarvud.....	37
2.3.1. Likviidsussuhtarvud	37
2.3.2. Kapitali struktuuri suhtarvud.....	39
2.3.3. Toimimissuhtarvud	40
2.3.4. Rentaablussuhtarvud	42
KOKKUVÕTE	46
KASUTATUD KIRJANDUS	50
LISAD	53
Lisa 1. Ettevõtjate liigitamine suuruse järgi	54
Lisa 2. Võrreldavate ettevõtete andmed ning näitajad 2017. aastal.....	55
Lisa 3. Kirimäe PÜ perioodil 2012-2017 bilanssidest koondatud andmed, EUR	56
Lisa 4. Kirimäe PÜ perioodil 2012-2017 kasumiaruandest koondatud andmed, EUR	57
SUMMARY	58

Eesti Maaülikool		Bakalaureusetöö lühikokkuvõte	
Kreutzwaldi 1, Tartu 51014			
Autor: Helen Ilumäe		Õppekava: Maamajanduslik ettevõtlus ja finantsjuhtimine	
Pealkiri: Kirimäe PÜ finantsanalüüs aastatel 2012-2017			
Lehekülgi: 62	Jooniseid: 12	Tabeleid: 5	Lisasid: 4
Osakond / Õppetool: Majandus- ja sotsiaalinstituut			
ETIS-e teadusvaldkond ja CERC S-i kood: Põllumajandusökonomika (S187)			
Juhendaja: Jüri Lehtsaar			
Kaitsmiskoht ja -aasta: Tartu 2018			
<p>Ettevõtte pikaajalise kasvupotentsiaali planeerimiseks on esmalt vajalik positsioneerida ettevõtte kui terviku seisund, millele tuginedes oleks võimalik langetada efektiivsemaid juhtimisotsuseid ja seeläbi suurendada ettevõtte kasumit. Positsioneerimise aluseks on ettevõtte finantsanalüüs, mis tugineb peamiselt ettevõtte minevikus toimunule.</p> <p>Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada Kirimäe Põllumajandusühistu finantsolukorda ning tuua välja finantsseisund parendamise võimalused.</p> <p>Töö metoodikaks on valitud kvantitatiivne uurimismeetod. Finantsanalüüsi läbiviimiseks kasutatakse teiseste andmetena ettevõtte majandusaasta aruandeid. Teoreetilises osas tutvustatakse põllumajanduses enamlevinud ettevõtlusvorme ja keskendutakse finantsanalüüsi olemusele, vajalikkusele ning erinevatele metoodikatele. Empiirilises osas tutvustatakse Kirimäe Põllumajandusühistut ning analüüsitakse ettevõtte finantsseisundit aastatel 2012-2017. Finantsanalüüsi käigus teostatakse ettevõttele horisontaal- ja vertikaalanalüüs ja arvutatakse välja ettevõttele vastavad peamised suhtarvud. Osaliselt võrreldakse leitud tulemusi nelja sarnase profiiliga ettevõttega. Lisaks teeb autor järeldusi ettevõtte efektiivsemaks muutmiseks.</p>			

Ettevõtte analüüsi käigus selgus, et Kirimäe Põllumajandusühistu on üldiselt omanikele kasumit teeniv. Ettevõtte keskmine teraviljasaagikus on esinduslik ning ettevõtte on oma tegevuselt investeringutele orienteeritud. Investeeringud põhivarasse on olnud ambitsioonikad, aga müügitulu ja tegevusmaht ei ole paralleelselt kasvanud, millest tulenevalt on madalad varade ja omakapitali tootlikkus. Ettevõtte on maksevõimeline. Kirimäe Põllumajandusühistu tööjõukulud on võrreldes teiste ettevõtete näitajatega kõrged.

Ettevõtte seisukohalt oleks kasulik edasi uurida erinevaid võimalusi, kuidas saaks põhivara ja tööjõudu tulu teenimiseks efektiivsemalt kasutada.

Märksõnad: majandusanalüüs, raamatupidamine, ettevõtte rahandus, majandusarvestus

Estonian University of Life Sciences Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Abstract of Bachelor's Thesis	
Author: Helen Ilumäe		Curriculum: Rural Entrepreneurship and Financial Management	
Title: Financial Analysis of Kirimäe PÜ for 2012-2017			
Pages: 62	Figures: 12	Tables: 5	Appendixes: 4
Department / Chair: Institute of Economics and Social Sciences Field of research and (CERC S) code: Agricultural economics (S187) Supervisors: Jüri Lehtsaar Place and date: Tartu 2018			
<p>The first step in planning the long-term growth potential of a company is positioning the condition of the company as a whole. This serves as a basis for making more effective management decisions and thus increasing the company's profitability. The process of positioning is founded upon the financial analysis of the company that mainly focuses on the past activities of the company.</p> <p>The aim of the present Bachelor's thesis is to detail the financial situation of Kirimäe Põllumajandusühistu and bring out possibilities for improving the financial situation.</p> <p>The methodology employed in this thesis is the quantitative research method. The secondary data necessary for conducting the financial analysis comprises of the company's annual financial reports. The theoretical section introduces the more common forms of entrepreneurship in agriculture and focuses on the principles of financial analysis, its necessity and different approaches to methodology. The empirical section details the background of Kirimäe Põllumajandusühistu and analyses the financial situation of the company during the period of 2012-2017. The financial analyses includes the horizontal and vertical analyses of the company and the main corresponding ratios of the company are calculated. The results are partially compared to four other companies with similar profiles.</p>			

In addition to that, the author draws conclusions for increasing the effectiveness of the company.

The analysis of the company revealed that Kirimäe Põllumajandusühistu is still profitable for its owners in general terms. The average yield of cereal crops is excellent and the company's activities are oriented towards investments. Investments in capital assets have been ambitious, however, revenue from sales and production volumes have not increased in a corresponding manner. Hence, the productivity from assets and equity capital is low. The company is solvent. The expenditures on staff of Kirimäe Põllumajandusühistu are high in comparison with other indicators of the company.

It would be beneficial for the company to investigate further the different possibilities of employing capital assets and labour for increasing the effectiveness of profitability.

Keywords: economic analysis, accounting, corporate finance

SISSEJUHATUS

Konkurentsikeskkonna arenedes tekib järjest enam vajadus teadlikult kujundada või planeerida järgmiste perioodide tulemusi ja langetada finantsotsuseid enam objektiivse informatsiooni põhjal. Ettevõtte pikaajalise kasvupotentsiaali planeerimiseks on esmalt vajalik positsioneerida ettevõtte kui terviku seisund, millele tuginedes oleks võimalik langetada efektiivsemaid juhtimisotsuseid ja seeläbi suurendada ettevõtte kasumit. Positsioneerimise aluseks on ettevõtte finantsanalüüs, mis tugineb peamiselt ettevõtte minevikus toimunule. (Bragg 2005)

Antud töös viiakse läbi Kirimäe Põllumajandusühistu finantsanalüüs, mille käigus tehakse kindlaks ettevõtte nõrgad küljed, mis võivad takistada ettevõtte arengut ja kasumi teenimist ning leitakse eelised, millest võiks tulu saada. Finantsanalüüsi väärtus seisneb ennekõike töös tehtud järeldustes. Finantsanalüüsi tulemustest on huvitatud eelkõige ettevõtte omanikud ja juhtkond õigete otsuste langetamiseks.

Põllumajandussektorile on omane ebastabiilne majanduskeskkond, mille peamiseks põhjuseks on etteaimamatud ilmastikuolud, erinevate haiguste levik ning poliitilised otsused. Seega on antud töö aktuaalsus põhjendatud ettevõtte seisukohalt, sest ettevõtte juhtkonna eesmärk on hoolimata välistest teguritest saavutada võimalikult suur kasum. Finantsanalüüs võimaldab terviklikku ülevaadet ettevõtte finantsseisundist.

Antud bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada Kirimäe Põllumajandusühistu finantsolukorda ning tuua välja finantsseisundi parendamise võimalused.

Töö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- 1) Põllumajanduses levinud ettevõtluvormidest ülevaate andmine;
- 2) erialasest kirjandusest lähtuvalt finantsanalüüsi teoreetilistest alustest ja meetoditest ülevaate andmine;

- 3) Kirimäe Põllumajandusühistu 2012. – 2017. aastate raamatupidamisaruannete põhjal finantsanalüüsi teostamine;
- 4) teostatud finantsanalüüsi tulemuste analüüsimine, järelduste tegemine ja soovitude andmine ettevõtte paremaks toimimiseks;
- 5) Kirimäe Põllumajandusühistu finantsnäitajate võrdlemine välja valitud sama tegevusala ettevõtetega.

Käesoleva töö teoreetilises osas selgitatakse põllumajanduses levinud ettevõtlusvormide olemusi keskendudes ennekõike töös analüüsitava ettevõtte õiguslikule vormile. Samuti antakse ülevaade finantsanalüüsi olemusest, vajalikkusest ning erinevatest meetoditest: horisontaal- ja vertikaalanalüüsist ja peamistest finantssuhtarvudest, mida töö teises osas rakendatakse.

Bakalaureusetöö empiirilises osas antakse ülevaade Kirimäe Põllumajandusühistust ning analüüsitakse ettevõtte finantsseisundit aastatel 2012-2017. Majandusaasta aruannete põhjal teostatakse ettevõtte horisontaal- ja vertikaalanalüüs ning arvutatakse aastate lõikes ettevõtet kõige paremini iseloomustavad peamised finantssuhtarvud. Leitud näitajate analüüsi põhjal antakse soovitusi ettevõtte efektiivsemaks toimimiseks. Parema ülevaate saamiseks on Kirimäe Põllumajandusühistu näitajaid võrreldud teiste sarnase proffiiliga ettevõtetega. Valimisse võeti ettevõtted Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Päikesepõld OÜ ja Oru Agro OÜ, kel olid e-krediidiinfo andmete kohaselt 2017. aastal parimad müügitulud.

Töö metoodikaks on valitud kvantitatiivne uurimismeetod. Bakalaureusetöö koostamisel on kasutada erialaseid raamatuid, teadusartikleid ja internetiallikaid. Finantsanalüüsi läbiviimiseks kasutatakse teiseste andmetena ettevõtte majandusaasta aruandeid. Täiendavalt on küsitud selgitusi ettevõtte omanikelt, juhtkonnalt ning raamatupidajalt.

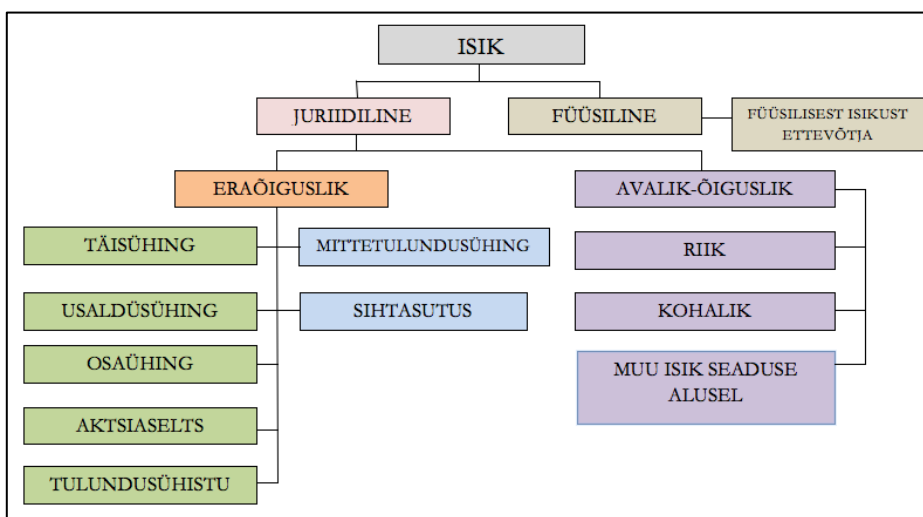
1. ETTEVÕTLUSVORMID JA FINANTSANALÜÜSI OLEMUS

1.1. Ettevõtlusvormid põllumajanduses

1.1.1. Erinevate ettevõtlusvormide kasutamine põllumajanduses

Ettevõtluse tähtsust ühiskonnas on keeruline ülehinnata. Oma olemuselt on ettevõtlus uute ideede ja tulude suurendamise võimaluste pidev otsing, tagades sellega ühiskonna progressiivse arengu. Eraettevõtjad, kelle hulka kuuluvad ka enamik põllumajanduses hõivatud ettevõtjatest, on ühiskonna majanduslik alus, esimese taseme väärtuse loojad ja maksumaksjad. Maksutuluga, mis tasutakse toodangu või teenuste eest saadavast tulust ning kasumist, kui see viiakse ettevõttest välja, panustavad ettevõtjad riigikassasse. (Suppi 2013: 26)

Äritegevuse alustamisel tuleb valida vastavalt püstitatud eesmärkidele ning vajadustele ja võimalustele sobiv tegutsemisvorm. Joonisel 1 on välja toodud struktuur, mille alusel toimub isikute ja ettevõtlusvormide jaotus.

Joonis 1. Isikute jaotus

(Allikas: Zeiger 2013)

Joonisel on näha, et isikud liigitatakse juriidilisteks ja füüsilisteks isikuteks. Füüsiliste isikute puhul on võimalik ärimaastikul tegutseda füüsilisest isikust ettevõtjana. Juriidiliste isikute puhul eristatakse eraõiguslikke ning avalik-õiguslikke juriidilisi isikuid. Põllumajanduses tegutsevad ettevõtjad on kas füüsilisest isikust ettevõtjad või eraõiguslikud juriidilised isikud. Eraõiguslikud juriidilised isikud jagunevad äriseadustiku järgi veel omakorda täisühinguks, usaldusühinguks, osaühinguks, aktsiaseltsiks, tulundusühistuks ning mitte materiaalse kasu saamise eesmärgil tegutsevad mittetulundusühinguks ja sihtasutuseks. (Kallam jt. 2003: 13)

Põhilised erinevused ettevõtlusvormide vahel (Ettevõtlusvormide võrdlus 2017) :

- 1) minimaalne nõutav algkapitali suurus;
- 2) äriühingu auditeerimise nõuded;
- 3) osanike vastutuse põhimõtted, suurus ja osakaal;
- 4) äriühingu juhtimisorganid ja otsustusprotsessid, esindusõigus;
- 5) igapäevase tegevuse korraldamise lihtsus.

Ettevõtlusvormi valikut mõjutavad kavandatav tegevusala ning sellega kaasnevad riskid ja vajadused, aga ka rahalised võimalused ja eesmärgid. (Sealsamas)

Vastavalt statistilisele profiilile kuulub põllumajandus kokku metsamajanduse ja kalakasvandusega. Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatori (EMTAK) on aluseks tegevusala määramisel, mis on omakorda oluliseks allikaks erineva valdkonnastatistika tootmisel. Samuti võimaldab tegevusaladesse liigendamine rahvusvahelist võrreldavust vastava valdkonna sees. (EMTAK tegevusalad... 2016)

Põllu-, metsamajandusega ja kalapüügiga tegutsevate ettevõtete õiguslike vormide seas on 2017. aasta seisuga kõige populaarsemateks füüsilisest isikust ettevõtja ja osaühing, mis on sarnane muude tegevusaladega. Oluline erinevus seisneb selles, et põllu-, metsamajanduse ja kalapüügi puhul on kõige populaarsem vorm füüsilisest isikust ettevõtja ning osaühing on teisel kohal, aga Eesti ettevõtlusmaastikul üldiselt on see vastupidi. Tagasihoidlikum erinevus esineb ka tulundusühistute ja aktsiaseltside puhul, mis käsitletava valdkonna juures moodustab 2017. aastal mõlemal juhul ühe protsendilise osakaalu. Kõikide valdkondade peale kokku on aga

aktsiaseltside osakaal kaks protsenti ning tulundusühistute osa ümardub nullile. (Statistikaameti andmebaas ER029)

Eelnevalt välja toodud osakaalud baseeruvad Statistikaameti 2017. aasta andmetele, kuid üldine trend osakaalude jaotuses alates aastast 2000 on olnud pigem sarnane. Suuremad erinevused on toimunud osaühingute kasvus ja tulundusühistute ning aktsiaseltside kahanemises. Kõigi nende kolme õigusliku vormi puhul on muutus 17 aastaga olnud vähemalt kahekordne nii käsitletava valdkonna kui ka kogu Eesti ettevõtete seas. (Sealsamas)

Lähtuvalt antud töös käsitletava ettevõtte õiguslikust vormist tutvustab autor järgmises alapeatükis lähemalt tulundusühistut kui ettevõtlusvormi.

1.1.2. Tulundusühistu kui ettevõtlusvorm

Vastavalt tulundusühistuseadusele on tulundusühistu puhul tegemist äriühinguga, mille eesmärgiks on toetada ja soodustada oma liikmete majanduslikke huve läbi ühise majandustegevuse, milles liikmed osalevad tarbijate või muude hüvede kasutajatena, hankijatena, tööpanuse kaudu, teenuste kasutamise kaudu või mõnel muul sarnasel moel. Ühistu kohustuste eest vastutab äriühing, mitte liikmed. Samas ühistu põhikirjas võib määrata liikmetele täieliku isikliku vastutuse või vastutuse kindlaksmääratud summa ulatuses. Juhul kui põhikirjaga ei ole ette nähtud ühistu liikmete isiklikku vastutust ühistu kohustuste eest, peab osakapital olema vähemalt 2500 eurot. Samas kui põhikirjas on määratud liikmete lisavastutus, siis peab selle summa olema vähemalt 2500 eurot. (Tulundusühistuseadus 2018, § 1 lg 1-3)

Põllumajandusettevõtete hulgas on tulundusühistute osatähtsus suurem sest, endiste sovhooside ja kolhooside baasil moodustati tulundusühistu vormis tegutsevaid ettevõtteid. Sageli ei olnud ühistu liikmeteks põllumajandustootjad ning ühistu loomise ajendiks ei olnud klassikaline põllumajandustootjate ühistegevuse eesmärk – üheskoos suurema kasumlikkuse saavutamine. Pigem sai sihiks kollektiviseeritud vara ühiskasutuse jätkamine õigustatud subjektide nõuete rahuldamiseks. Paljud taolised tulundusühistud on tänaseks oma tegevuse lõpetanud. Põhjusena saab välja tuua taasiseseisvumise algusaastate keerulise majandusolukorra,

juhtimisvead ja samas ka nii öelda „oskuslik“ juhtimine. Viimase tegevuse eesmärgiks oli majandusraskuste tekitamine, et vabaneda liikmetest võimalikult väikeste kuludega ning varad poolmuidu üle võtta. Kindlasti avaldasid mõju ettevõtlusvormi ebapopulaarsusele ka Euroopa Liiduga ühinemise järgsed põllumajandustoetused, mis pigem eelistasid ettevõtlusega üksi tegutsejaid ning pankade vähene usaldus tulundusühistu kui ettevõtlusvormi vastu. Lisaks on mõju avaldanud tulundusühistute lagunemisele liikmeskonna vananemine ja uue põlvkonna vähene huvi põllumajanduse vastu. (Leetsar jt. 2015: 18)

Ühistute ja kapitaliühingute erinevusi esmapilgul ei pruugitagi ettevõtteväliselt eristada, sest turul kauplevad ettevõtted samadel tingimustel. Siiski lähtudes seadusandlusest, põhikirjast ja raamatupidamislike toimingutest on üsna mitmeid põhimõttelisi erinevusi. Kapitaliühingute all käsitleb autor eeskätt äritegevusele ehk kasumi teenimisele orienteeritud äriühinguid, mis on loodud investorite poolt ettevõttesse paigutatud raha ja/või kapitali investeerimise tulemusena. Enam kasutatavad kapitaliühingute õiguslikud vormid on aktsiaselts ja osaühing. Kapitali- või rahapaigutused nendes äriühingutes kajastuvalt vastavalt aktsiates või osakutes. Ühistute puhul on omanikeks mitte aktsionärid või osanikud, vaid teenust kasutatavad liikmed. Liikmetel on ühistuga praktiline seos ning ühistu maksab oma liikmetele tooraine eest nii kõrget hinda kui võimalik, kuid samas müük liikmetele toimub vastupidiselt nii madala hinnaga kui võimalik. Kogu äritegevus on eeskätt suunatud liikmetele ning seejärel vastavalt kokkulepetele teistele klientidele. Samas kapitaliühingu puhul lähtutakse põhimõttest, mis tagaks ettevõtte võimalikult suure kasumi – toorainet ostetakse kõikidelt võimalikult madala hinnaga ning müüakse võimalikult kallilt. Seega on äritegevus avalik ja üldine. (Leetsar 2012: 331-334)

Ettevõtte kasumi jaotuse juures on samuti oluline erinevus. Ühistute puhul jaotatakse tulu liikmete vahel proportsionaalselt vastavalt liikmete poolt osutatud (kasutatud) teenuste mahule või liikme osamaksu suurusele kui põhikirjas on nii ette nähtud. Kapitaliühingute puhul toimub kasumi jaotamine vastavalt aktsiate liigile ja arvule või osakute arvule. (Luiga 2015)

Oluline erinevus seisneb ka hääleõiguses, mis ühistute puhul on liikmete vahel võrdne – üks liige, üks hääle. Seega on kõik liikmed võrdsed. Samas aktsiaseltside ja osaühingute puhul on

häälte arv proportsionaalses tasakaalus aktsiate või osakute arvuga. Ehk mida suurem on majanduslik panus ettevõttesse, seda suuremad on õigused otsustamisel. (Leetsar 2012: 333)

1.2. Finantsanalüüsi olemus

1.2.1. Finantsanalüüsi vajalikkus

Ettevõtte tegevuse eesmärgiks on omanike kasumlikkuse maksimeerimine, mille poole püüdlemiseks on oluline ära kasutada ettevõtte tugevaid külgi ja korrigeerida nõrku külgi. Majandusanalüüsiga saab hinnata ettevõtte möödunud, käesolevat ja tulevast võimalikku rahanduslikku seisundit. Oluline on välja selgitada kõik nõrgad kohad äriühingu rahandusseisundis, mis tekitavad hetkel ja ka ilmselt tulevikus probleeme ning leida kõik eelised, millest võiks tulu saada. (Raudsepp 1997: 13)

Ettevõtte finantstulemuste ja ettevõtte stabiilsuse analüüsil on oluline roll heade juhtimisotsuste vastuvõtmisel ettevõttes. Ettevõtte juhtidel on vajalik parimate otsuste langetamiseks teada kas äritegevus toob kasumit, kui palju on võimalik kulutada uute seadmete soetamiseks, millised on laenuvõimalused, kas on vajalik teha muudatus tootmisprotsessis ja palju muud. Ettevõtte töötajaid huvitab aga, kas ettevõtte jätkab tegevust tulevikus, kui edukas on ettevõtte ja kindlasti kas on oodata palgatõusu. (Kallam jt. 2003: 151)

Lisaks ettevõttesisestele huvigruppidele on finantsinformatsioonist huvitatud ka ettevõttevälised huvigrupid, kelleks on olemasolevad ja potentsiaalsed omanikud - aktsionärid, laenuandjad, tarnijad, kliendid ja ka valitsus. Antud loetelu ei hõlma kindlasti kõiki potentsiaalseid finantsandmete kasutajaid. Pigem annab ülevaate kui erinevatest vaatenurkadest ettevõtte majanduslikud näitajaid võivad huvi pakkuda. (O'Hare 2017: 3-4)

1.2.2. Ettevõtte raamatupidamisaruanded

Majandusaasta aruanne on ettevõtte kõige olulisem aruanne, mis koostatakse iga aasta vastavalt seadusega fikseeritud vormile. Tegemist on arvestusliku kokkuvõttega, mis koostatakse aruandeaasta registreeritud majandustehingute alusel. Kõik varad ja arvevahekorrad inventeeritakse, tehakse reguleerimis- ja lõpetamiskandeid, hinnatakse vara ja kohustised, leitakse bilansikontode lõppsaldod ja tegevuse tulem – kasum (kahjum). Majandusaasta aruanne peab kajastama raamatupidamiskohustuslase vara, kohustisi, omakapitali ja selle koostisosa – tegevuse tulemit õigesti ja õiglaselt. (Järve 1998: 61-62)

Vastavalt Euroopa Ühenduse raamatupidamise direktiivide ja rahvusvahelise raamatupidamise standarditele on aastaaruande põhiliseks eesmärgiks informeerida aruande kasutajate ringi, kelleks on näiteks juhatuse, töötajad ja kreditorid, ettevõtte finantspositsioonist ja tulemusest. Väljakujunenud tava kohaselt koosneb ettevõtte majandusaasta aruanne vähemalt kahest eraldi osast (Kallam jt. 2003: 130):

- 1) tegevusaruanne, kus kirjeldatakse sõnaliselt ettevõtte tegevust ja lõppenud majandusaasta olulisemaid sündmusi.
- 2) ettevõtte finantsseisundi ja majandustulemuste kajastamine numbriliste aruannete kujul koos lühikese seletusega. Antud aruanneteks on bilanss, kasumiaruanne ning vajadusel erinevad lisad ja rahavoogude aruanne.

Vastavalt 01.01.2016 jõustunud raamatupidamise seaduse muudatusega jagatakse ettevõtte aruandeperioodi lõppkuupäeva näitajate ja avaliku huvi määra alusel erinevatesse kategooriatesse. Majandusaasta aruande näitajate alusel eristatakse mikro-, väike-, keskmise suurusega ja suurettevõtjaid. (Lisa 1). Vastavalt koostatud kategooriatele on kehtestatud Eesti finantsaruandluse standarditega ka erinevad nõuded koostatavale majandusaasta aruandele. Mikro- ja väikeettevõtteid, ei ole kohustatud koostama täismahus raamatupidamise aastaaruannet. Neil on õigus esitada lühendatud majandusaasta aruanne, mis peab koosnema vähemalt bilansist ja kasumiaruandest ning mikroettevõtte puhul kuni kolmest ja väikeettevõtte puhul kuni üheksast lisast. Tegevusaruande esitamise kohustus jäi väikeettevõtjale alles, kuid

mikroettevõtjal seda enam ei ole. Täismahus aastaaruande esitamine on kohustuslik keskmistele ja suurettevõtetele ning mittetulundusühingutele ja sihtasutustele. Täismahus aastaaruanne peab koosnema bilansist, kasumiaruandest, rahavoogude aruandest, omakapitali muutuste aruandest ja lisadest. (Majandusaasta aruanne 2017)

Aruande esimeseks osaks on raamatupidamisbilanss, mis kujutab endast ettevõtte finantsolukorra aruannet kindla kuupäeva seisuga. Bilanss koosneb aktivast ja passivast. Aktiva kajastab ettevõtte varasid ning passiva kohustusi ja omakapitali. (Finantsanalüüs 2000: 104-106)

Raamatupidamisarvestus peetakse kahekordse kirjendamise põhimõttel, mis tugineb ressursside ja nende allikate omavahelistele seostele. Ressursid ehk varad võivad olla investeeritud omaniku poolt või laenatud. Esimesel juhul on finantseerimisallikaks omakapital, teisel juhul aga võõrkapital, mis on omanikule kui kohustis. Seega bilansi tasakaalu aluseks on omakapitali ja kohustiste summa vastavus ettevõtte varadega. (Kallam 2003: 133)

Bilansi järel esitatakse aruandes tavaliselt kasumiaruanne, mis kajastab ettevõtte tulusid, kulusid ja kasumit. Oluline on tulude ja kulude vastavus ehk kuludena näidata tulude saavutamiseks tehtud väljaminekuid. Kasumiaruandes kajastatakse ka mitterahalised kulutused, nagu näiteks põhivara amortisatsioon. Kasumiaruande koostamisel lähtutakse tekkepõhisuse arvestusprintsipiist – tulud kajastatakse nende arvestamisel, mitte tegeliku laekumise alusel. (Tearu, Krumm 2005: 16)

Raamatupidamise seaduse alusel on raamatupidamiskohustuslasel, kes koostab oma raamatupidamise aastaaruande vastavalt Eesti finantsaruandluse standardile, võimalik valida kahe erineva seadusega ettenähtud kasumiaruande skeemide vahel. (Raamatupidamise seadus, § 18 lg 3) Erinevus nende kahe skeemi vahel seisneb ärikulude klassifitseerimises. Kasumiaruande skeem 1 puhul jagunevad kulud vastavalt iseloomu järgi. Nii kajastatakse näiteks kaubakulud kauba- ja materjalikulude all, palgakulud palgakulu kirjel ning muud tegevusega seotud kulud mitmesuguste tegevuskuludena. Skeem 2 puhul on kulud jaotatud gruppidesse funktsiooni järgi, millest lähtuvalt nimetatakse seda kasumiaruande skeemi sageli

ka funktsionaalseks kasumiaruande skeemiks. Kulude liigitamine funktsioonide järgi tähendab seda, et otseselt toodete tootmiseks või teenuse osutamiseks või kaupade müügiks tehtud kulud näidatakse kirjel „Müüdud toodangu (kaupade teenuste) kulu“, müügi ja turustamisega seotud kulud kirjel „Turustuskulud“ ning juhtimiskulud kajastatakse üldhalduskulude all. Kasumiaruande skeemi valikul lähtutakse aruande lugejale parema ülevaate andmisest ettevõtte majandustegevuse tulemuse kujunemisest. (Otsus-Carpenter 2012)

Kolmandaks oluliseks aruandeks on rahavoogude aruanne, mille all mõistetakse üldiselt raha või rahalise ekvivalendi käivet. Aruanne annab infot raha tegeliku laekumise ja raha tegelike väljaminekute kohta, kajastades seega sisenevaid ja väljuvaid rahavoogusid. Rahavood liigitatakse rahavoogude aruandes kolme rühma (Tearu, Krumm 2005: 16-17):

- 1) põhitegevuse rahavood;
- 2) investeerimistegevuse rahavood;
- 3) finantseerimistegevuse rahavood.

Rahavoogude aruandel on oluline roll ettevõtte tegevuse hindamisel ja planeerimisel. Bilanss ja kasumiaruanne kajastavad osaliselt informatsiooni raha allikate ja kasutamise kohta. Rahavoogude aruanne kirjeldab aga detailselt ühe bilansikirje (raha) muutusi aasta jooksul, sidudes aruandeaasta alguse ja lõpu bilansid, näidates raha laekumist ja väljaminekut eri tegevusliikide kaupa. Rahavoogude aruande kasutegurid selle lugejale on järgmised (Kallam 2003: 139-140):

- 1) anda infot rahalise seisundi muutumise (põhjuste) kohta;
- 2) aitab hinnata raha laekumise ja väljamineku planeerimist ja kontrollimist möödunud aruandeperioodil;
- 3) aitab prognoosida ettevõtte rahalisi sissetulekuid ja väljaminekuid;
- 4) aitab hinnata ettevõtte võimet maksta dividende aktsionäridele ja intresse laenuandjatele.

Omakapitali muutuste aruande puhul on tegemist raamatupidamisaruandega, mis kajastab aruandeperioodil toimunud muutusi raamatupidamiskohustuslase omakapitalis. Eraldi tuuakse välja omanike poolt kapitali tehtud sissemaksed ja omanikele tehtud väljamaksed, aruandeperioodi kasum või kahjum, arvestuspõhimõtete muutuste mõju, reserve

suurendamise ja vähendamise ning muud omakapitali kirjeid mõjutanud majandustehingud. (Raamatupidamise seadus § 20 lg 1; 2)

1.2.3. Hälbeanalüüs: horisontaal- ja vertikaalanalüüs

Hälbeanalüüs ehk muutuste analüüs on üks olulisemaid meetodeid standardiseeritud finantsaruannete käsitlemisel. Hälbeanalüüs jaguneb horisontaal- ja vertikaalanalüüsiks. Horisontaalanalüüs võimaldab aruandluse mitme perioodi näitajate väärtuse võrdlust. Vertikaalanalüüs aga keskendub üksikute näitajate osakaalu leidmisele kogumist. (Tearu, Krumm 2005: 17)

Horisontaalanalüüs iseloomustab iga aruandekirje muutust perioodide lõikes, mida väljendatakse rahaliselt või protsentuaalselt. Kõige sagedamini võrreldakse aruandeaasta näitajaid eelmise aasta samade näitajatega ning tuuakse välja muutused. Horisontaalne bilansi analüüs näitab toimunud muutusi ettevõtte varade ning kohustuste kirjetes ning võimalik on analüüsida kas need muutused on olnud ettevõttele soodsad või mitte. Kasumiaruande puhul näitab horisontaalne lähenemine kulude ja tulude kasvu või vähenemist ning milline kulukirje on oluliselt mõjutanud kasumit. (Udras 2006)

Vertikaalanalüüsi teostamisel keskendutakse korraga ühele finantsaruandele. Analüüsi eesmärgiks on aruande sisemise struktuuri uurimine, mis bilansi puhul annab ülevaate erinevate aktiva- ja passivakontode osakaaludest. Kasumiaruannet analüüsides saab informatsiooni erinevate kululiikide osamäärade kohta müügitulemist kasumi või kahjumi kujunemisel. Vertikaalanalüüsi näitajaid väljendatakse tavaliselt protsentides. (Rünkla 2003: 60)

Horisontaal- ja vertikaalanalüüside teostamisel on hea kasutada illustreerivaid graafikuid, mis väljendavad ilmekalt muutusi ja trende. (Kõomägi 2006: 112)

1.2.4. Finantssuhtarvud

1.2.4.1. finantssuhtarvude jaotus

Finantsaruannete tõlgendamisel on suhtarvude leidmine laialt kasutatav meetod. Suhtarvude kaudu on võimalik hinnata finantsnäitajate seoseid ning teostada võrdlevanalüüs eri suundades ja eri tasemetel, võrreldes näiteks erinevaid majandusharusid, ettevõtteid ja ajaperioode. Võrreldakse ettevõtte suhtarve eelnevate perioodide näitajatega, plaaniandmetega, majandusharu keskmistega ning konkurentide andmetega. (Alver, Reinberg 2002: 305)

Suhtarvude arvutamisel kasutatakse kahte erinevat näitajat ning tulemus iseloomustab nende vahelist suhet. Ettevõtte rahanduslike näitajate võrdlusi erinevatele perioodidel on mõistlik analüüsida viimase 3-5 aasta tulemusi. Nii on võimalik saada ülevaade, kuidas on muutunud ettevõtte finantsseis. Suhtarvude seoste kasutamine ehk süvaanalüüsi tegemise tulemusena saadakse põhjus-tagajärg-seosed. (Kõomägi 2006: 112)

Suhtarvude erinevaid tuletisi võib olla mitmeid, sõltub seatud eesmärkidest, mida soovitakse arvutustulemusena leida. Nii on ka suhtarvude klassifitseerimine erinevates väljaannetes väga erinev. Raamatus „Juhtimisarvestus“ (2002: 306) on Jaan Alver ja Lauri Reinberg liigitanud suhtarvud järgmiselt:

- 1) likviidsussuhtarvud;
- 2) kapitali struktuuri näitajad;
- 3) toimimissuhtarvud;
- 4) rentablussuhtarvud;
- 5) aktsiate väärtusnäitajad.

Oluline on rõhutada, et tegemist ei ole kindlasti ainuvõimaliku klassifikatsiooniga, kuid sarnaselt on käsitletud suhtarve ka Teearu ning Krumm'i raamatus „Ettevõtte finantsjuhtimine“ (2005: 18) ja Raudsepp raamatus „Finantsjuhtimine otsustajatele“. (1997: 17)

Käesoleva töö teises osas teostatakse Kirimäe Põllumajandusühistu finantssuhtarvude analüüs eelnevalt välja toodud jaotuse järgi. Suhtarvude käsitlemine antud töös ei ole kõikehõlmav, vaid aluseks on võetud käsitletavat ettevõtet hästi iseloomustatavad näitajad. Kõik aktsiate väärtusnäitajad jäetakse välja, sest tegemist ei ole avalikult kaupleva äriühinguga.

1.2.4.2. Likviidsussuhtarvud

Likviidsusanalüüsi ehk maksevõime analüüsi eesmärgiks on hinnata, kas ettevõtte saab oma lühiajalised kohustused tasutada. Lühiajaliste kohustuste tasumise võimekus sõltub eeskätt ettevõtte käibevarast. Raha kassas või pangaarvel on kõige likviidsem vara. Samuti on kõrglikviidsed väärtpaberid varad, mida on võimalik kiiresti rahaks muuta. Likviidseteks varadeks võib veel pidada ostjate debitoorseid lühivõlgasid. Likviidse vara alla ei kuulu varud, ettemaksed ja põhivara. (Alver, Reinberg 2002: 307)

Maksevõime analüüs teostatakse bilansi andmete põhjal ning pakub huvi eelkõige ettevõtte kreditoritele. Maksevõime näitaja kirjeldab olukorda selle kuupäeva seisuga, mil bilanss koostati. (Tearu, Krumm 2005: 19)

Enamlevinud maksevõime näitajaks on lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja (*current ratio*, *working capital ratio*):

$$\text{Lühiajalise võlgnevuse kattekordaja} = \frac{\text{Käibevara}}{\text{Lühiajalised kohustused}} \quad (1.2.4.2.1)$$

Mida suurem on leitud suhtarv, seda rohkem rahul on kreditorid. Samas ettevõtte seisukohalt näitab liialt kõrge väärtus põhjendamatult suuri rahamahutusi käibevaradesse, mis viitab ressursside ebaefektiivsele kasutamisele. (Tearu, Krumm 2005: 19)

Üldised kriteeriumid kattekordaja hindamiseks (Sealsamas: 19):

$K \geq 1,6$ hea maksevõime;

1,20-1,59	rahuldav;
0,90-1,19	mitterahuldav;
$K < 0,9$	nõrk.

Eelnevalt välja toodud hindamiskriteeriumid on üldised ning oluline on lähtuda näitaja hindamisel majandusharu eripärast, kuhu ettevõtte kuulub. (Sealsamas: 19)

Maksevõime leidmisel rakendatakse ka likviidsuskordaja leidmist. Tegemist on niinimetatud happetestiga (*quick ratio, acid test*), mis näitab ettevõtte võimekust katta lühiajalisi kohustusi kõrge likviidsusega käibevaradega. (Rist, Pizzica 2014: 9)

$$\text{Likviidsuskordaja} = \frac{\text{Käibevara} - \text{varud} - \text{ettemaksed}}{\text{lühiajalised kohustused}} \quad (1.2.4.2.2)$$

Leitud tulemus näitab kui palju on kiirelt käibivat käibevara lühiajaliste kohustiste iga rahaühiku kohta. (Alver, Reinberg 2002: 309)

Üldised kriteeriumid kattekordaja hindamiseks (Tearu, Krumm 2005: 20) :

$K > 0,9$	hea maksevõime;
0,6-0,89	rahuldav;
0,3-0,59	mitterahuldav;
$K < 0,3$	nõrk.

Taaskord on tegemist üldiste näitajatega ning majandusharuti võib selle näitaja tase olla erinev. (Sealsamas: 20)

1.2.4.3. Kapitali struktuuri suhtarvud

Kapitali struktuuri suhtarvud ehk finantsvõimenduse suhtarvud iseloomustavad äriühingu võimet tasuda oma lühi- ja pikaajalisi kohustusi. Antud suhtarve kasutatakse ettevõtte varade

finantseerimise ja võlakooormuse analüüsimisel. Lisaks on kajastub ka bilansi passiva struktuur ning oma- ja võörkapitali vaheline jaotus. (Alver, Reinberg 2002: 315)

Üheks olulisemas kapitali struktuuri suhtarvuks on võlakordaja, mis iseloomustab võörkapitali osatähtsust kogukapitalist ehk millises proportsioonis on äriühingu vara finantseeritud laenukapitaliga. (Sealsamas: 315)

$$Võlakordaja = \frac{kohustised}{koguvara} * 100\% \quad (1.2.4.3.1)$$

Tavaliselt väljendatakse võlakordajat protsentides. Üldise hinnangu kohaselt peetakse heaks näitajaks omakapitali ja võörkapitali osade võrdset jagunemist. Mida kõrgem on võlakordaja ehk mida suurem on laenukapitali osatähtsus, seda suurem on kreditoride riski, kuid mõjub samal ajal positiivselt omakapitali rentaablusele ja kapitali keskmise hinnale. (Tearu, Krumm 2005: 25)

1.2.4.4. Toimimissuhtarvud

Toimimissuhtarvude ehk efektiivsuse suhtarvude abil hinnatakse ettevõtte varade kasutamise intensiivsust ja tulusust müügitulu genereerimisel ehk kui palju müügitulu teeniti ühe varasse investeeritud rahaühiku kohta. Tavaliselt võrreldakse ettevõtte teatud vara teise, selle vara kasutamise tootlikkust iseloomustava näitajaga. (Alver, Reinberg 2002: 311)

$$Koguvara käibekordaja = \frac{Müügitulu}{Vara (aasta keskmine)} \quad (1.2.4.4.1)$$

Varade käibekordaja (*assets turnover* – AT) iseloomustab kogu vara kasutamist tervikuna. Varade kasutamine on seda efektiivsem, mida kõrgem on näitaja. Üksikute varaliikide kasutamise intensiivsust on võimalik veel eraldi uurida läbi kitsendatud toimimissuhtarvude. (Tearu, Krumm 2005: 23)

Põhivara käibekordaja (*fixed assets turnover* – FAT) mõõdab kui efektiivselt on kasutatud ettevõtte põhivara müügitulu genereerimisel, ehk kui palju müügitulu teenib iga põhivarasse investeeritud rahaühik. Juhul kui ettevõtte põhivarade koosseisus on ka olulises osas immateriaalseid põhivarasid, siis oleks otstarbekam analüüsida materiaalse põhivara kasutamist eraldi. Materiaalse põhivara näitaja on eriti oluline kapitalimahukate investeeringutega ettevõtetes. Nii hinnatakse investeeringute tasuvust. (Alver, Reinberg 2002: 314)

$$\text{Põhivara käibekordaja} = \frac{\text{Müügitulu}}{\text{Põhivara jääkmaksumus (keskmine)}} \quad (1.2.4.4.2)$$

Leitud kordaja madal arvväärus viitab liigsetele investeeringutele põhivarasse, võrreldes sellest saadava müügituluga. Kõrge väärtus viitab ettevõtte põhivara efektiivsele kasutamisele või ettevõtte vähesele põhivarale ning seda pole võimalik juurde soetada. (Alver, Reinberg 2002: 314)

1.2.4.5. Rentaablussuhtarvud

Rentaablus (*profitability*) on ettevõtte võime saada kasumit. Rentaabluse ehk kasumlikkuse analüüs on oluline, sest kõrge likviidsus või kapitali soodne struktuur ei soenda tagada piisavat kasumit. Rentaabluse suhtarvud mõõdavad ettevõtte finantsedukust ja efektiivsust kasumi teenimisel. (Alver, Reinberg 2002: 319)

Majandusnäitajate ring, mille rentaablust võiks uurida, pole piiratud, kuid üldiselt kasutatakse analüüsi teostamisel kolme rentaablusnäitajate rühma: müügikäibe puhasrentaablus, varade kasumitootlus ja omakapitali rentaablus. Tavaliselt väljendatakse rentaablust protsentides, kuid kajastatakse ka kasumisummana majandusliku näitaja ühele rahaühikule. (Tearu, Krumm 2005: 27)

Müügikäibe puhasrentaablus (*net profit margin*) iseloomustab kui palju on ettevõttel oma põhitegevuse tulemusena võimalik teenida ärikasumit ehk näitab puhaskasumi osatähtsust

müügikäibest. Antud näitaja iseloomustab ka ettevõtte hinnakujundust, kulude struktuuri ja tootmise efektiivsust. (Alver, Reinberg 2002: 320)

$$\text{Müügikäibe puhasrentaablus} = \frac{\text{Puhaskasum}}{\text{Müügitulu}} * 100\% \quad (1.2.4.5.1)$$

Varade puhasrentaablus (*return on assets* – ROA) ehk varade tulukus näitab ettevõtte varadesse tehtud investeeringute tasuvust. Antud näitaja annab investoritele hea ülevaate kui efektiivselt suudab ettevõtte muuta oma varadesse investeeritud raha kasumiks. Oluline on varade rentabluse maksimeerimine. Juhul kui kõrget varade rentablust ei õnnestu saavutada, tuleb see kompenseerida kiirema varade ringkäiguga, sest varade rentabluse taset on võimalik suurendada tõstes tegevustulukust või varade käibekordajat (Kõomägi 2006: 127)

$$\text{Varade puhasrentaablus} = \frac{\text{puhaskasum}}{\text{varad (aasta keskmine)}} * 100\% \quad (1.2.4.5.2)$$

Omakapitali puhasrentaablus (*return on equity*, ROE) näitab ettevõtte omanike investeeringute tasuvust. Tegemist on nii öelda kõikide suhtarvude kuninga, mis mõõdab aktsionäri või osaniku poolt ettevõttesse paigutatud raha tootlikkust. Omakapitali puhasrentablust on otstarbekas võrrelda nii ettevõtte enda näitajatega aastate lõikes kui ka teiste ettevõtte näitajatega. (Rist, Pizzica 2014: 90)

$$\text{Omakapitali puhasrentaablus} = \frac{\text{Puhaskasum}}{\text{Omakapital}} * 100\% \quad (1.2.4.5.3)$$

Mida kõrgem on omakapitali puhasrentaablus, seda tulusamad on omanike investeeringud ettevõttesse.

2. KIRIMÄE PÕLLUMAJANDUSÜHISTU FINANTSANALÜÜS

2.1. Ettevõtte iseloomustus

Kirimäe Põllumajandusühistu (PÜ, ühistu) on asutatud 1993. aastal Läänemaal. Ühistu alustas oma tegevust endise Sõpruse kolhoosi aladel. Ühistu põhitegevusalaks on vastavalt Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatorile (EMTAK) järgi teravilja- (v.a riis) ja kaunviljakasvatus; õlitaimseemnete kasvatuse (kood 01111). Viimased aastad on tegeletud ainult taimekasvatusega, kuid ettevõtte kümnel esimesel tegutsemisaastal oli tegemist segatootmisettevõttega. Täpsemalt tegeles ühistu seakasvatusega, ent aastal 2003 likvideeriti loomad ning jätkati ainult taimekasvatusega.

Kirimäe Põllumajandusühistu puhul on tegemist tulundusühistu ettevõtlusvormiga. Põhikirja alusel on ühistu eesmärgiks toetada ja soodustada liikmete majanduslikke huve läbi ühistu majandustegevuse, mille liikmed osalevad tarbijate või muude hüvede kasutajana, tööpanuse või teenuse kasutamise kaudu. (Kirimäe Põllumajandusühistu põhikiri 2011: 1) Ühistu algusaastatel olid kõik liikmed ettevõttega töösuhtes või kasutasid teenuseid. 2017. aasta seisuga töötab Kirimäe Põllumajandusühistu liikmetest ettevõttes kas osalise või täiskoormusega viis liiget. Teistest liikmetest kaks on valitud kolmeliikmelisse juhtkonda ning kolmel liikmel puudub otsene seose ühistu tegevusega välja arvatud üldkoosolekutel osalemine ning dividendist osa saamine. Lisaks liikmetele on ettevõttes tööga hõivatud üks täiskohaga töötaja. Kokku on 2017.aasta seisuga ettevõttes täisajale taandatult tööl kuus töötajat. Seega sarnaneb ühistu üha enam kapitaliühingutega. Arvestades suure osa liikmete kõrget vanust, väheneb liikmete töösuhete arv ühistuga tõenäoliselt ka tulevikus ning palgatakse juurde mitteliikmetest töötajaid. Sellisel juhul sisuline erinevus tulundusühistu kui ettevõtlusvormi vahel võimendub ning sarnasus kapitaliühinguga kasvab.

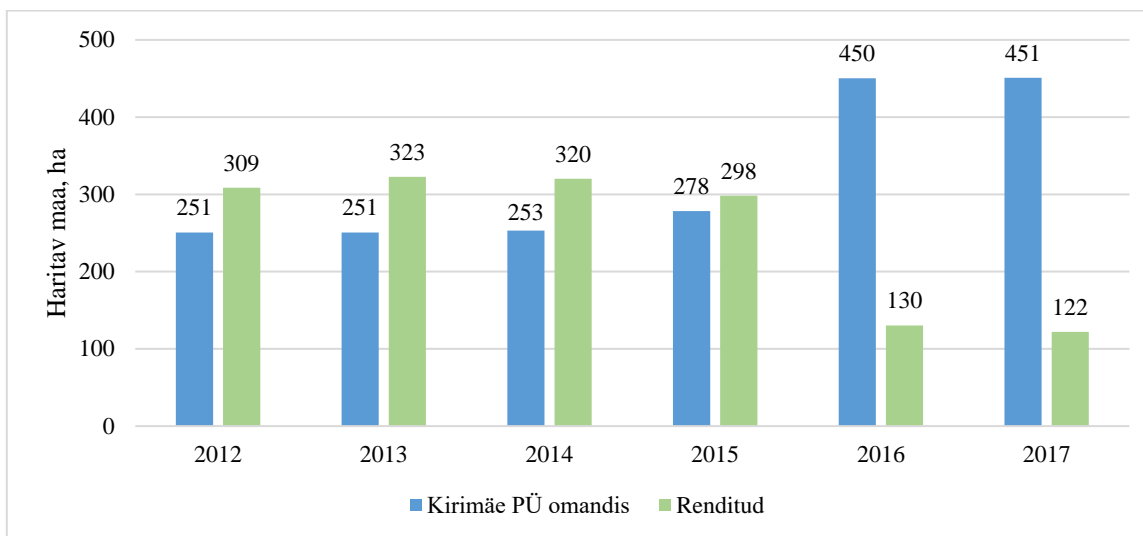
Tulundusühistu puhul on omanikeks liikmed. Liikmeid on kokku kaksteist ning liikmete nimekiri on viimase kümne aasta jooksul püsinud muutumatuna. Loodud ühistu esialgse põhikirja järgi oli võimalik liikmeks astuda erineva panusega. Nii on liikmete osaluse suurus ettevõttes väga erinev. Kahe kõige suurema liikme osa moodustab üle 50% kogu ettevõttesse paigutatud osakapitalist. Teiste liikmete vahel jaguneb ülejäänud osa pigem võrdselt. Viimati muudeti põhikirja 2011. aastal, mille kohaselt on liikmemaksu suuruseks füüsilise isikul 65 eurot ning juriidilise isikul 200 eurot. Uue põhikirja alusel ei ole ettevõtte uusi liikmeid juurde võetud.

Samas hoolimata materiaalse panuse suurusest on ühistu eripäraks liikmete vaheline võrdsus ehk igal liikmel on üks hääl. Seega on liikmel, kes osakapitali panustanud näiteks 39% täpselt sama kaalukas võimalus osaleda otsustamisprotsessi kui näiteks ühe protsendilise osaga panustanud liikmel. Võttes arvesse liikmete aktiivse osalemise langust ettevõtte igapäevastes tegemistes, hindab autor, et ühe-hääle-printsiip on aegunud. Pigem oleks õiglasem jaotada otsustusõigus vastavalt panustatud osakaalule.

Kirimäe PÜ üldkoosoleku liikmete poolt valitud juhatus on ühistu juhtimisorgan, mis esindab ja juhib ühistut. Juhatus koosneb kolmest liikmest ning valitakse ametisse kolmeks aastaks. Juhatusel ei pea olema ühistu liige. Hetkel on Kirimäe Põllumajandusühistu juhatuses kõik ühistu liikmed. Juhatusel liikmed valivad enda seast juhatuse esimehe, kes korraldab juhatuse tegevust. Tasude maksmine juhatuse liikmetele on põhikirja järgi lubatud, kuid peab olema kinnitatud liikmete poolt üldkoosolekul. (Sealsamas)

Ettevõtte kasutuses olev põllumajandusliku maa hektarite arv on viimase kuue aasta lõikes olnud stabiilne. Põllumajandusettevõtted konkureerivad omavahel olemasoleva põllumajandusliku maa pärast, mis muudab haritava maa koguse suurendamise keeruliseks. Kirimäe PÜ läheduses tegutseb palju erinevate suuruste ja mahtudega põllumajandusettevõtteid ning konkurents põllumaale antud piirkonnas on suur. Lähtudes maakasutus aspektist on tegemist konkurentidega, kuid üldiselt siiski pigem ettevõtetega, kellega on võimalik teha koostööd ning suurendada kasumlikkust mõlema ettevõtte jaoks. Joonisel 2 on välja toodud

hektarites väljendatult haritav maa, mis kuulub kas ühistule endale või renditakse riigilt või eraisikutelt.

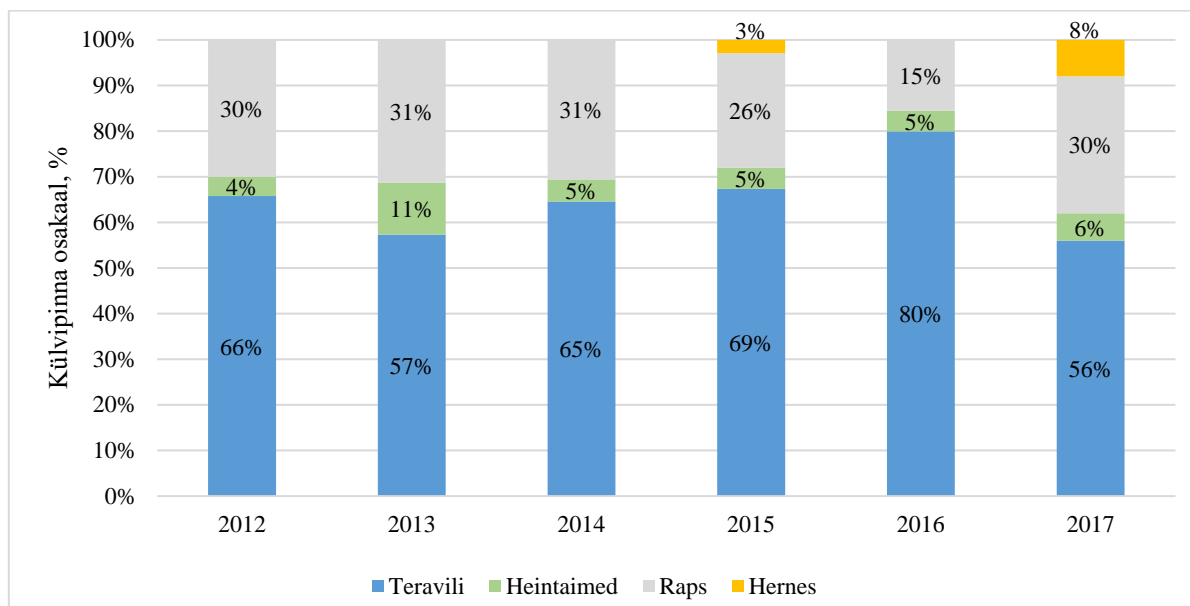

Joonis 2. Kirimäe PÜ poolt haritav maa hektarites aastatel 2012-2017

(Allikas: autori koostatud Kirimäe PÜ tegevusaruannete põhjal aastatel 2012-2017)

Jooniselt on võimalik välja lugeda, et 2012. aastal oli ühistul haritavat maad kokku 560 hektarit ning 2017. aastal oli sama näitaja 573 hektarit. Seega on haritava maa pind kuue aastaga kasvanud 13 hektarit. Oluline erinevus kajastub aga haritava maa omandis. Alates 2012. aastast on ettevõtte soetanud riigilt ja väiksel määral ka eraisikutel põllumajandusmaad. Enne aastat 2012 Kirimäe PÜ põllumajanduslikku maad ei omanud. Ülaltoodud tabeli suurimad maaostud teostatigi 2012. aastal (251 hektarit) ning 2016. aastal (172 hektarit). 2016. aastal moodustab ettevõtte omandis olevate maade osa 78%. Vastavalt Statistikaameti andmetele on antud näitaja 2016. aastal juriidiliste isikute puhul oluliselt madalam – 28%. (PMS408) Ühistu oluliseks eeliseks antud valdkonnas tegutsevate ettevõtete ees on olnud riigiga sõlmitud valdusõigus maadele, mille eripäraks on pikaajaline kasutusõigus (25 aastat) ning renditud maade eelisostuõigus. Nii on olnud risk rendilepingute mitte pikendamise tagajärjel haritava maa vähenemine minimaalne ja pind on püsinud stabiilsena. Tavaliselt sõlmitakse maade rendilepingud kuni viieks aastaks. 2017. aastaks on valdusõiguse alusel riigilt renditud maad ühistule ostetud.

Kirimäe Põllumajandusühistu põhiliseks tegevuseks on teraviljakasvatus. Joonisel 3 kajastub ettevõtte haritava maa kasutamine proportsionaalselt alates aastast 2012.

Joonis 3. Kirimäe PÜ külvipinna proportsionaalne jaotus aastatel 2012-2017

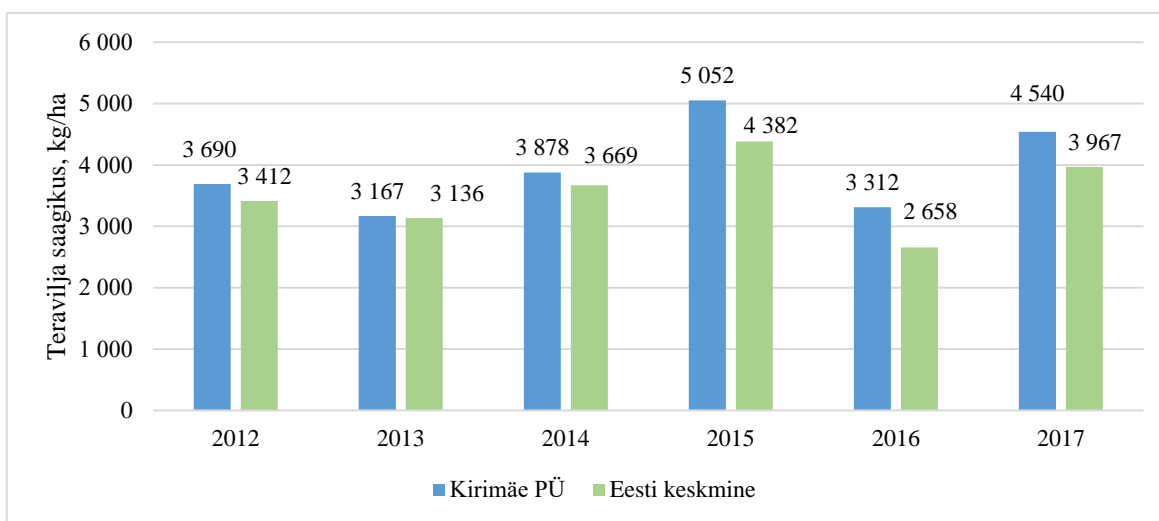
(Allikas: autori koostatud Kirimäe PÜ tegevusaruannete põhjal aastatel 2012-2017)

Joonisel on näha selgelt, et ühistu kasvatab haritaval maal kõige enam teravilja. Viimase kuue aasta vältel on antud osakaal olnud vähemalt 57%. Teraviljades kasvatatakse põhiliselt suvi- ja talinisu ning otra. 2013 ja 2016. aastal kasvatati vähesel määral ka kaera. Vastavalt Statistikaameti andmetele on aastatel 2012-2017 kõikide Eestis kasvatavate teraviljadest suurima kasvupinnaga samuti suvi- ja talinisu ning oder. (Statistikaameti andmebaas PM03)

Kirimäe PÜ teravilja kasvupinna osakaal on analüüsitava aastate lõikes pigem kasvutrendis, mis tuleb põhiliselt tali- ja suvirapsi arvelt. Rapsi kasvupind kokku moodustas 2012-2014. aastatel peaaegu 1/3 osa. 2015 ja 2016. aastatel on see aga langenud. Heintaimedest kasvatatakse põhiliselt ristikut. Jooniselt on võimalik välja lugeda, et antud osa on pigem tagasihoidlik jäädes keskmiselt 5% juurde, 2013. aastal kasvatati heintaimesid rohkem. 2015. ja 2017. aastal kasvatati lisaks ka hernest.

Teravilja saagikus sõltub paljudest erinevatest teguritest. Maaviljeluskultuuriga seotud teguriteks on näiteks mullaviljakus, kasutatav tehnika, väetiste ja mineraalide kasutamine, sortide kvaliteet ja mitmed muud majanduslikud tegurid. Kirimäe PÜ kahjuks räägib geograafiline asukoht, milleks on Läänemaa. Vastavalt määratud mulla boniteedile on Läänemaal, Hiiumaal ja Võrumaal Eesti kõige vähem viljakamad mullad. Põllumajandusliku kasutuse seisukohalt paiknevad kõige paremad mullad pigem riigi keskosas - Pandivere kõrgustik ja Kesk-Eesti lavamaa. (EE 2011: s.v. Eesti mullastik) Lisaks on saagikuse oluliseks mõjutajaks ilmastikuolud, mis võivad põhjustada saagikuse juhuslikke kõikumisi.

Kirimäe Põllumajandusühistu müügitulu saadakse toodangu ning teenuste müügist. Toodangust tulenev müügitulu jaotakse tegevusaruandes kaheks – teravili ja raps. Teravilja realiseerimine on viimastel aastatel toimunud ainult Baltic Agro AS kaudu. Teenuste osa müügitulust on pigem tagasihoidlik jäädes 2012-2017. aastate lõikes alla 20 000 eurot aastas. Põhiliselt kajastatakse teenustelt saadud tulude all ettevõtte masinapargiga osutatud teenustega teenitud lisa. 2018. aastal on pooleli kuivati ehitus, mille valmimisel hakatakse pakkuma viljakuivatus teenust. Ettevõtte tegevjuhi sõnul planeeritakse kasutada kuivati töömahust 50% teenuse osutamiseks teistele ettevõtetele. Kuna ettevõtte müügitulu kuni 2017. aasta lõpuni on sõltunud enamjaolt müüdava teravilja kogusest, siis järgnevalt käsitleb autor Kirimäe PÜ teravilja saagikust sama perioodi Eesti keskmise teravilja saagikusega joonisel 4.

Joonis 4. Kirimäe PÜ ja Eesti keskmine teravilja saagikus kg/ha kohta aastatel 2012-2017.

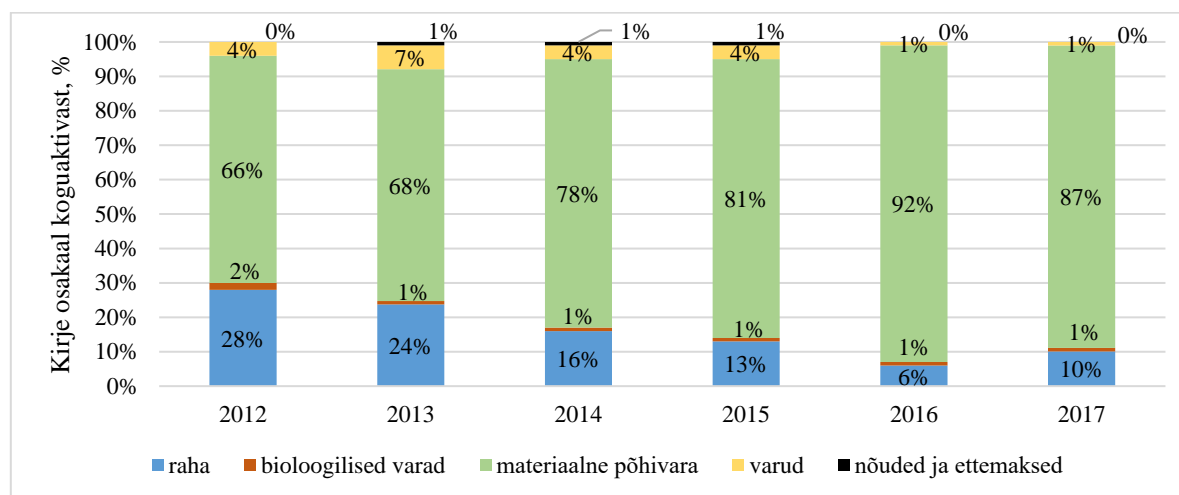
(Allikas: autori koostatud Kirimäe Põllumajandusühistu tegevusaruannete põhjal aastatel 2012-2017 ja Statistikaameti andmebaasi PM041 põhjal.)

Jooniselt on näha, et igal kuuel analüüsitaval aastal on Kirimäe PÜ teravilja saagikus võrreldes Eestis keskmisega olnud suurem ehk antud ühistu tegevus on tootlikum. See on ilmselt tingitud ettevõtte juhtkonna pikaajast kogemusest ja ettevõtte stabiilsest olukorrast - algusaastatest peale on haritud suures osas samu põlde ning tegevjuht on ettevõttes pikalt töötanud ja tunneb hästi ettevõtet ning selle varasid. Kindlasti on oluline efektiivsete põllumajanduslike otsuste tegemisel eelnev kogemus ja teadmised. 2015. aasta oli antud perioodi kõige saagikam. Kirimäe Põllumajandusühistu puhul oli saagikus 5052 kg/ha kohta. Kõrged tulemused olid tingitud soosivatest ilmastikuoludest, mida iseloomustab ka Eesti keskmise teraviljasaagikuse kõrge näitaja 2015. aastal. Samas järgmisel aastal on saagikus oluliselt langenud mõlema näitaja puhul. Kirimäe PÜ ja Eesti keskmise saagikuste võrdlust aastatel 2012-2017 iseloomustab 93% korrelatsioonisuhe. Võttes arvesse saagikuse sõltumist ilmastikuoludest on kõrge korrelatsioon loogiline.

Põllumajandusettevõtete jaoks oluliseks tuluallikaks on tavaliselt ka Põllumajandus Registrite ja Informatsiooni Ameti (PRIA) poolt antavad erinevad toetused. Kirimäe põllumajandusühistule antud toetustest olid aastatel 2012-2017 vahemikus 90-140 tuhat eurot, millest suurima osa on igal aastal moodustanud pindalatoetused. Saadud pindalatoetused on kuue aastaga vähenenud ja ka teiste saadavate toetuste summad on antud perioodi jooksul muutunud. Teisteks saadud toetusteks on olnud keskkonnatoetus, kultuuride ja ebasoodsate piirkondade toetus. Keskkonnatoetused on 2017. aastal olulisemalt suuremad kui 2012. aastal. Alates aastast 2014 ei ole enam võimalik taotleda ebasoodsate piirkondade toetust, mille eesmärgiks oli tagada jätkuv maakasutus ebasoodsamates piirkondades, parandades keskkonnaseisundi. Kultuuride toetuste osa on olnud pigem tagasihoidlik. Antud toetust on Kirimäe Põllumajandusühistule välja makstud ainult kahel aastal.

2.2. Horisontaal- ja vertikaalanalüüs

Järgneval joonisel on koostatud Kirimäe Põllumajandusühistu aktivakirjete vertikaalanalüüs, mis on koostatud Kirimäe PÜ majandusaasta aruannetest saadud arvnäitajate põhjal. (Lisa 3) Joonisel on välja toodud aktivakirjete osakaal ettevõtte koguvaramast protsentuaalsel kujul.

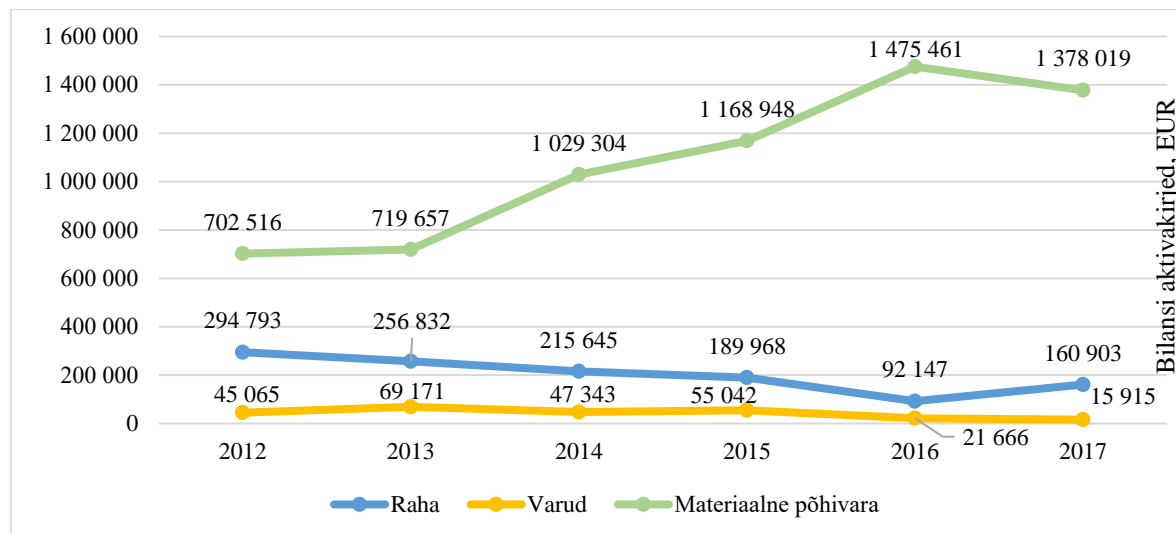
Joonis 5. Kirimäe PÜ koguaktiva kirjete osakaal aastatel 2012-2017, %.

(Allikas: Kirimäe PÜ majandusaasta aruanded aastatel 2012-2017)

Joonisel 5 on näha, et kõige suurema osa aktivast moodustab materiaalne põhivara. Aastal 2012 oli materiaalse põhivara osa 66% ning järgneva viie aastaga on osakaal kiires tempos kasvanud kuni 21 %. Põhivara suur osakaal on põllumajandusettevõtete puhul küll pigem tavapärane, sest valdkonnale on iseloomulik kõrgehinnaline põhivara. Samas Kirimäe PÜ 92% materiaalse põhivara osakaalu suurus 2016. aastal kogu aktivast on pigem äärmuslik. Materiaalsete põhivarade osatähtsus on kasvanud põhiliselt raha arvelt, mis viitab sellele, et ettevõtte on investeerinud enamus rahast materiaalsetesse põhivaradesse. Varude osa aktivast on väga tagasihoidlik. Aastate lõikes on osakaal vähenenud, mille põhjuseks on stabiilne koostöö AS-ga Baltic Agro ning varusid hoitakse ettevõttes minimaalselt, peamiselt ettevõtte kevadkülvitarbeks. Samuti on nõuded ja ettemaksed Kirimäe Põllumajandusühistu puhul ebaolulises suurusjärgus. Kogu teravilja realiseerimine toimub Baltic Agro kaudu. Tegemist on eduka,

tuntud ning usaldusväärse ettevõttega ning oht, et arved jäävad tasumata on väga väike. Analüüsitavaate aastate bioloogiliste varade osakaal on olnud üsna stabiilne moodustades keskmiselt 1%.

Lisaks eelnevalt analüüsitud aktiva kirjete osakalule on autor järgmisel joonisel (joonis 6) välja toonud kolme kõige suurema osakaaluga kirje rahalised väärtused eurodes.

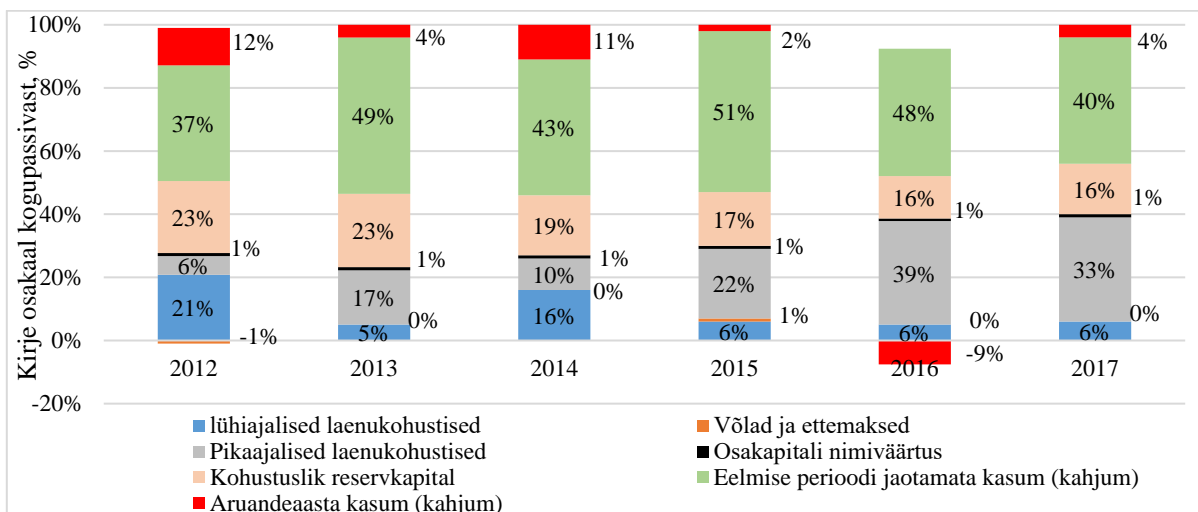
Joonis 6. Kirimäe PÜ bilansi aktivakirjed aastatel 2012-2017, EUR.

(Allikas: autori koostatud Kirimäe PÜ majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2012-2017)

Joonis 6 iseloomustab materiaalse põhivara pidevat tõusu käsitletaval perioodil. Aastaks 2016 on põhivarad võrreldes 2012. aasta seisuga kahekordistunud. Ühistu materiaalse põhivara kasvatasid 2012 ja 2016. aastal põhiliselt suuremas koguses soetatud põllumajanduslik maa. 2014. aastal oli suurimaks soetuseks 240 tuhat eurot maksev viljakombain ning 2015. aastal oli põhiliseks investeeringuks uus traktor. 2013. ja 2017. aastal ei tehtud suuremaid soetusi põhivarasse. Kaasaegne tehnikapark tagab töökindluse ning maandab töökorralduses riskide tekkimise võimalust. Vaba raha olemasolu on samuti teinud olulise muutuse analüüsitava perioodil. Kuni 2016. aastani on igal aastal kassas olev raha vähenenud langedes kokku 203 tuhande euro võrra. Antud muutus mõjutab ettevõtte maksevõimekust – vaba raha vähenemisega kasvab risk sattuda makseraskustesse. 2017. aastal on kassas olev rahasumma kasvanud.

Varud on vaadeldava perioodi jooksul muutunud ebastabiilselt, mis on põllumajandustootjate puhul pigem tavapärane. Toodangu müük võib erinevatel aastatel kajastuda väga erinevalt sõltuvalt vajadustest ja võimalustest. Teravilja kokkuostuhinnad baseeruvad börsihindadel, mis võivad kuuti olla väga erinevad. Ettevõtluses üldiselt tähendab suurte varude olemasolu ettevõtte ressursside ebavajalikku hõivamist, mis võib piirata kasumi teenimist ning suurendab ettevõtlusriski. Põllumajandusettevõtte puhul võib hästi ajastatud toodangu müük kaasa tuua, aga oluliselt suurema kasumi. Nii võib juhtuda, et sama koguse toodangu eest on võimalik jaanuaris saada oluliselt suurem summa kui eelneva aasta oktoobris. Samas kuna vaba raha vajalikkus on eriti oluline just kevadel hooaja alguses, siis tegelikult ei kehti siinkohal klassikaline arusaam varudest. Seega hindab autor, et Kirimäe PÜ varudega toimunud muutused ei viita riski olemasolule.

Joonisel 7 on välja toodud Kirimäe PÜ passivakirjete osakaalud protsentuaalsel kujul.

Joonis 7. Kirimäe PÜ kogupassiva kirjete osakaal aastatel 2012-2017, %.

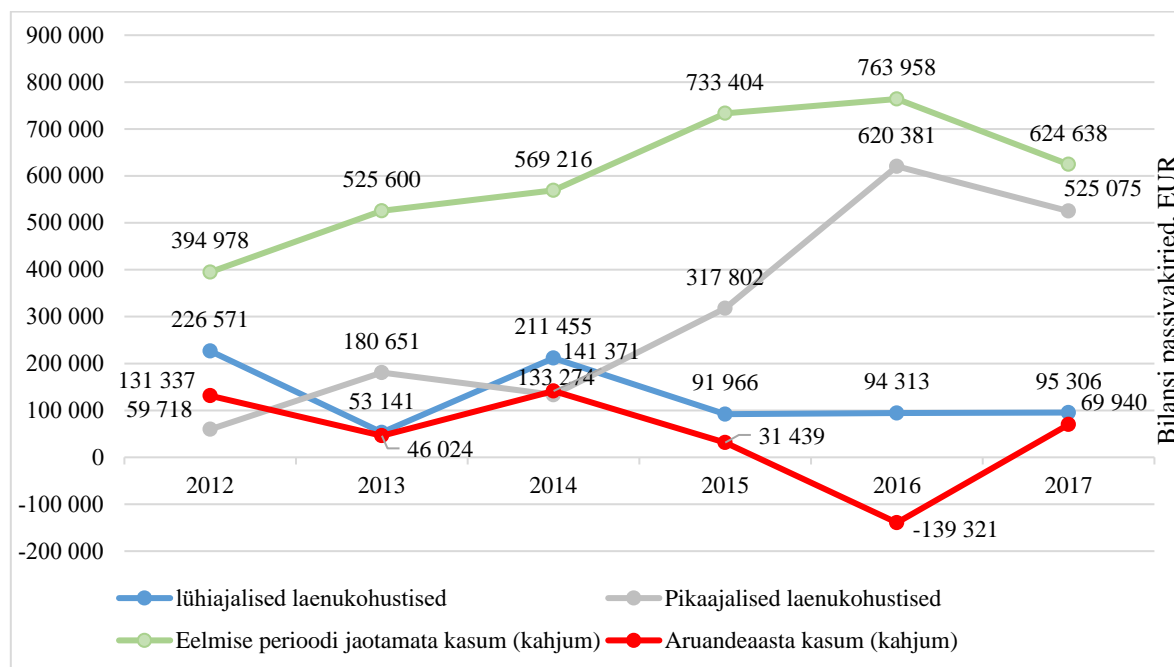
(Allikas: autori koostatud Kirimäe PÜ majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2012-2017)

Jooniselt on võimalik välja lugeda, et kohustiste suhe omakapitaliga on vaadeldava perioodi jooksul muutunud, mis on peamiselt tingitud pikaajaliste laenukohustiste kasvust ning eelmise perioodi jaotamata kasumi langusest. Kõikidel vaadeldavatel aastatel kõige suurema osa passivast moodustanud omakapital kokku, mis jääb üle 50%. 2013. ja 2016. aastat võrreldes selgub, et kohustiste osakaal on ajas kahekordistunud. Kõige suurema osa kohustistest ja

omakapitalist moodustab ettevõttes eelmise perioodi jaotamata kasum (37-51%), mis tuleneb peamiselt juhatuse suunitlusest panustada investeringutele ning sellest tulenevalt maksta liikmetele dividende minimaalselt. Aruandeaasta kasum on aastate lõikes pigem vähenenud, mille peamiseks põhjuseks on halvasti prognoositav müügitulu ja juhtkonna ambitsioonikad investeerimisotsused.

Järgmisel joonisel on autor kajastanud ettevõtte passivakirjeid, et saada veel paremat ülevaadet ettevõtte arengust aastatel 2012-2017.

Joonis 8. Kirimäe PÜ bilansi passivakirjed aastatel 2012-2017, EUR.

(Allikas: autori koostatud Kirimäe PÜ majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2012-2017)

Üldiselt võib jooniselt välja lugeda eelmise perioodi jaotamata kasumi tõusvat trendi kuni 2016. aastani. 2016. aasta lõppes ettevõtte jaoks kahjumiga ning sellest tingituna on langenud ka 2017. aastal eelmise perioodi jaotamata kasum. Sarnaselt on vaadeldaval perioodil käitunud ka pikaajalised laenukohustised. Esimesel viiel aastal panustatud investeerimisse läbi laenude võtmise. 2017. aastal on ettevõtte investeringutega olnud tagasihoidlik, sest 2018. aastal on plaanis kuivati ehitus, mis nõuab erakordselt suuri investeringuid.

Järgnevalt on töös analüüsitud Kirimäe PÜ 2012-2017. aastate kasumiaruannete olulisemaid tulu- ja kululiike. (Lisa 4) Analüüsi on autor kaasanud tululiikidest müügitulu ja muu äritulu ning peamised kululiigid – kaubad, toore, materjal ja teenused, tööjõukulud ja kulum. Lisaks on tabelisse lisatud ka analüüsitava perioodi aruandeaastate kasumid.

Tabel 1. Kirimäe Põllumajandusühistu kasumiaruande olulisemad tulu- ja kululiigid

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tulud						
Müügitulu	423 697	315 934	292 945	431 140	284 296	422 637
Muud äritulud	139 737	114 499	255 405	97 755	90 239	127 986
Kulud						
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-296 068	-235 593	-270 906	-233 941	-253 658	-245 125
Tööjõukulu	-70 849	-75 853	-84 228	-96 230	-100 148	-106 728
Kulum	-52 703	-55 856	-55 564	-136 813	-119 359	-117 793
Aruandeaasta kasum	131 337	46 024	141 371	31 439	-139 321	69 940

(Allikas: autori koostatud Kirimäe PÜ majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2012-2017)

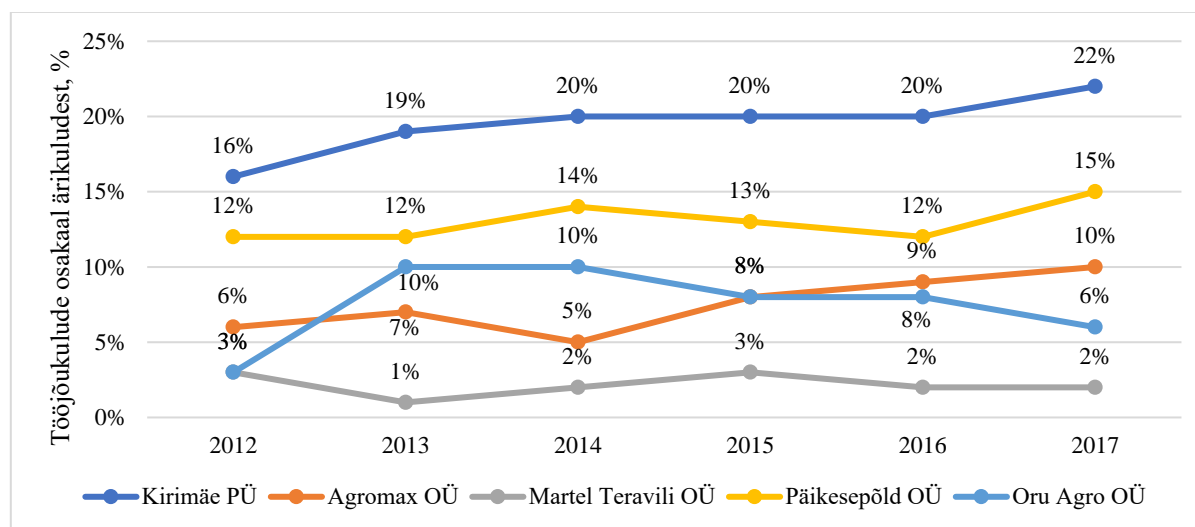
Vastavalt tabelile 1 on kõige suuremaks tuluallikaks müügitulu, mis on kuue aasta jooksul tugevalt kõikunud. Kuna enamus müügitulust on seotud teravilja- ja rapsisaagi realiseerimisega, on põhilisteks teguriteks ilmastikuolud ja kokkuostuhinnad. Seega on ebastabiilsus tingitud ettevõtte välistest teguritest. Samas on teenuste pealt teenitav tulu alates 2012. aastast konstantselt kasvanud, moodustades siiski alla 10% müügitulust. Seega on selle osatähtsus pigem väike. Autori hinnangul oleks ettevõtte seisukohalt mõistlik olemasolev põhivara efektiivsemalt tööle rakendada, mille heaks väljundiks oleks agrotehnikaga intensiivsem kasutamine teenuste osutamisel. Eriti kasumlik oleks masinaid ja tööjõudu rakendada ettevõtte põhitegevuse hooaja väliselt. Väiksemate lisainvesteeringute abil oleks võimalik näiteks küttepude valmistamine, veoteenus või teeholdus.

Muude äritulude kirje koosneb põhiliselt saadud toetustest ning ka näiteks põhivara müügist teenitud tulust. Kulude osas on kõige suurem osa kasumiaruandes kaubad, toore, materjal ja teenused. Kulutused on antud kirjel püsinud üsna sarnasel tasemel, mis on ka loogiline, sest

haritava maa pind on jäänud samale tasemele. Kulumi summa on ajas vähemalt kahekordistunud ning korrelatsioon materiaalse põhivaraga on väga tugev. Seega on muutus loogiline.

Tööjõukulud on analüüsitava perioodil kasvanud. Parema ülevaate saamiseks on autor Kirimäe PÜ näitajaid võrrelnud nelja teise ettevõtte näitajatega. Analüüsi kaasatud äriühingute valikul lähtus autor põhitegevusalast ja selle müügitulu kujunemise osakaalust 2016. aastal. Samuti oli valimi koostamisel oluline 2017. aasta haritava maa pind ja müügitulu. Autori eesmärgiks oli kaasata võimalikult sarnaste näitajatega ettevõtted, kelle müügitulu 2017. aastal antud valdkonnas oli eeskujulik. Võrreldavate ettevõtete täistööajale taandatud töötajate arv 2017. aastal oli vahemikus 2-4 töötajat ning haritava maa pind vahemikus 400-739 hektarit. (Lisa 2)

Järgnevalt on autor joonisel 9 võrrelnud tööjõukulude protsentuaalset osa kõikidest ärikuludest sama põhitegevusalal (0111) tegutseva nelja erineva ettevõtte näitajatega.

Joonis 9. Kirimäe PÜ, Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Päikesepõld OÜ ja Oru Agro OÜ tööjõukulude protsentuaalne osa ärikuludest aastatel 2012-2017, %-

(Allikas: autori koostatud Kirimäe PÜ, Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Päikesepõld OÜ ja Oru Agro OÜ majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2012-2017)

Joonisel 9 on näha, et Kirimäe PÜ tööjõukulude osa kõikidest ärikuludest on analüüsitaval perioodil teiste ettevõtete näitajatest oluliselt suurem. Ühistu puhul on osakaalu protsent igal aastal tõusnud või püsinud samal tasemel. Teiste ettevõtete puhul on ka osakaalud kokkuvõtlikult pigem kasvanud. Martel Teravili OÜ puhul on tööjõukulu osakaal ärikulust 2017. aastal võrreldes 2012. aastaga langenud. Antud osakaal jääb aastate lõikes 1-3% vahele. Väike tööjõukulude osakaal tekitab kahtluse, et kas ettevõtte maksab kõikidele töötajatele palka või väärilist töötasu. Põllumajandus ettevõtete puhul on töötajateks sageli omanikud, kes ettevõtte kasvamise eesmärgil hoiavad tööjõukulud võimalikult madalad, samas panustades ettevõttesse oluliselt rohkem töötunde kui täisajaga töötav palgaline. 2017. aasta Eesti keskmine brutopalk oli 1 221 eurot, kuid põllu-, metsamajandus ja kalapüügi tegevusala järgi oli antud näitaja 1 064 euro ehk 157 eurot väiksem. (Statistikaameti andmebaas PA5211) Kirimäe PÜ 2017. aasta keskmine brutopalk kuus oli 1 482 eurot, mis oli 39% suurem kui antud sektori keskmine. Agromax OÜ keskmine palk oli pigem sarnane – 1 389 eurot. Päikesepõld OÜ puhul on näitaja kõige kõrgem (1 531 eurot), mis on kõige suurema haritava maa hektarite arvu tõttu loogiline. Oru Agro OÜ keskmine brutopalk on 50% madalam kui Kirimäe PÜ keskmine palk. Martel Teravili OÜ näitaja on veelgi madalam - kõigest 324 eurot.

2017. aasta töötajate arvu ja haritava maa hektarite suhte võrdlemisel teiste ettevõtetega selgub, et Kirimäe PÜ puhul 2017. aastal oli keskmiselt ühe töötaja harida 97 hektarit, mis on võrreldes teiste ettevõtete näitajatega kõige madalam. Võrreldavate ettevõtete puhul jääb antud näitaja hektarite arv 120-267 vahele. Kindlasti ei näita antud tulemus täielikult ettevõtte efektiivsust maa harimisel, sest töötajate struktuur ja tööülesanded võivad olla ettevõtte põhiselt erinevad ning antud võrdlus ei kajasta alalise tööjõu alternatiivina sisse ostetud teenusekulu.

Ettevõtte suurimaks väärtuseks on suurepärane töötaja, mille saavutamiseks on vajalik tulemuslikkuse juhtimine ning pidev tööjõu analüüs, millele tuginedes on võimalik langetada nii töötaja kui ettevõtte seisukohalt efektiivsemaid otsuseid (Bag 2017: 23-27) Eelnevalt on käsitletud tööjõukulusid mitmest erinevast aspektist ning tulemuste põhjal hindab autor, et Kirimäe PÜ liigsed tööjõukulud viitavad ebaefektiivsusele. Kasulik oleks rakendada olemasolevaid töötajaid ettevõttele lisatulu teenimiseks. Arvesse tuleks võtta ka, et

ettevõtlusmaastik on viimaste aastate jooksul oluliselt muutnud ning kulude kokkuhoiust lähtuvalt on mõistlik teatud tööde tegemist osta sisse teenusena kui hoida palgal töötajat.

2.3. Finantssuhtarvud

2.3.1. Likviidsussuhtarvud

Likviidsussuhtarvud iseloomustavad ettevõtte võimekust lühiajaliste kohustiste tasumisel, mille hindamiseks on vaadeldud lühiajalise võlgnevuse kattekordajat ja likviidsuskordajat. Lühiajalise võlgnevuse kattekorda leidmiseks on kasutatud käibevara ja lühiajaliste kohustuste suhet (Valem 1.2.4.2.1). Oluline on rõhutada, et leitud suhtarv näitab ettevõtte võimet katta antud hetkel lühiajalisi kohustusi ehk tegemist on staatilise momendiseisundiga. Tabelis 2 on kajastatud Kirimäe PÜ lühiajalise võlgnevuse kattekordaja aastatel 2012-2017 ning parema ülevaate saamiseks on autor lisanud võrdluseks juurde Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Päikesepõld OÜ ja Oru Agro OÜ näitajad.

Tabel 2. Kirimäe PÜ, Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Päikesepõld OÜ ja Oru Agro OÜ lühiajalise võlgnevuse kattekordaja

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kirimäe PÜ	1,65	6,35	1,34	2,60	1,28	2,01
Agromax OÜ	3,93	11,17	3,77	10,87	3,04	3,67
Martel Tervili OÜ	0,55	0,95	1,53	1,40	1,67	2,08
Päikesepõld OÜ	6,69	14,22	22,42	5,94	4,07	2,59
Oru Agro OÜ	0,65	1,23	1,90	4,58	0,69	0,79

(Allikas: autori koostatud Kirimäe PÜ, Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Päikesepõld OÜ ja Oru Agro OÜ majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2012-2017)

Üldiste kriteeriumite alusel peetakse heaks maksevõimeks näitajat, mis on suurem kui 1,6. Antud tulemus hindab heaks ettevõtte võimekust tasuda lühiajalised kohustised õigeaegselt ning nende tasumiseks on piisavalt vahendeid. Rahuldava tulemuse alampiiriks peetakse tulemust 1,2. Kirimäe Põllumajandusühistu näitajad on viimase kuue aastaga tugevalt kõikunud, kuid kõige madalam näitaja on olnud 1,28. Seega on tulemus jäänud rahuldava näitaja piiridesse. Ebavajalikult kõrge näitaja on olnud 2013. aastal, mis viitab liialt

käibevaradesse investeerimisele või ka sellele, et lühiajaliste kohustisi on ettevõtetel vähe ning vara finantseerimisel kasutatakse omakapitali. Võrreldes teiste ettevõtete näitajatega on Kirimäe PÜ tulemused pigem keskmised. Tabelis on näha, et näitajad on ka teiste ettevõtete puhul aastate lõikes ebastabiilsed. Põllumajanduses tegutsevate ettevõtete puhul on see pigem tavaline, sest käibevara olemasolu võib vastavalt saagikusele tugevalt varieeruda.

Eelnevalt leitud lühiajalise võlgnevuse kattekordaja ei hinda eraldi käibevara struktuuri. Taimekasvatusega tegelevate põllumajandusettevõtete puhul on käibevara hulka enamasti arvestatud laos olev saak ja bioloogilise varana hinnatakse põllul olevat talikülvi. Antud varad ei ole kuigi kõrge likviidsusega, mida ei ole ka nõuded ja ettemaksed. Parema ülevaate saamiseks on autor arvutanud välja likviidsuskordaja.

Tabelis 3 on välja toodud kõikide ettevõtete likviidsuskordajad, mis näitavad ettevõtete võimet likviidsete käibevahenditega tasuda lühiajalisi kohustisi. (Valem 1.2.4.2.2) Üldiselt peetakse hea maksevõime näitajaks tulemust, mis on vähemalt 0,9 ning rahuldavaks piiriks on 0,6.

Tabel 3. Kirimäe PÜ, Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Päikesepõld OÜ ja Oru Agro OÜ likviidsuskordaja

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kirimäe PÜ	1,35	4,74	1,01	1,78	0,97	1,64
Agromax OÜ	1,36	3,28	1,37	2,75	0,65	0,71
Martel Tervili OÜ	0,02	0,00	0,16	0,06	0,07	0,08
Päikesepõld OÜ	2,18	3,94	2,41	2,25	2,77	0,73
Oru Agro OÜ	0,47	0,20	0,64	2,76	0,56	0,15

(Allikas: autori koostatud Kirimäe PÜ, Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Päikesepõld OÜ ja Oru Agro OÜ majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2012-2017)

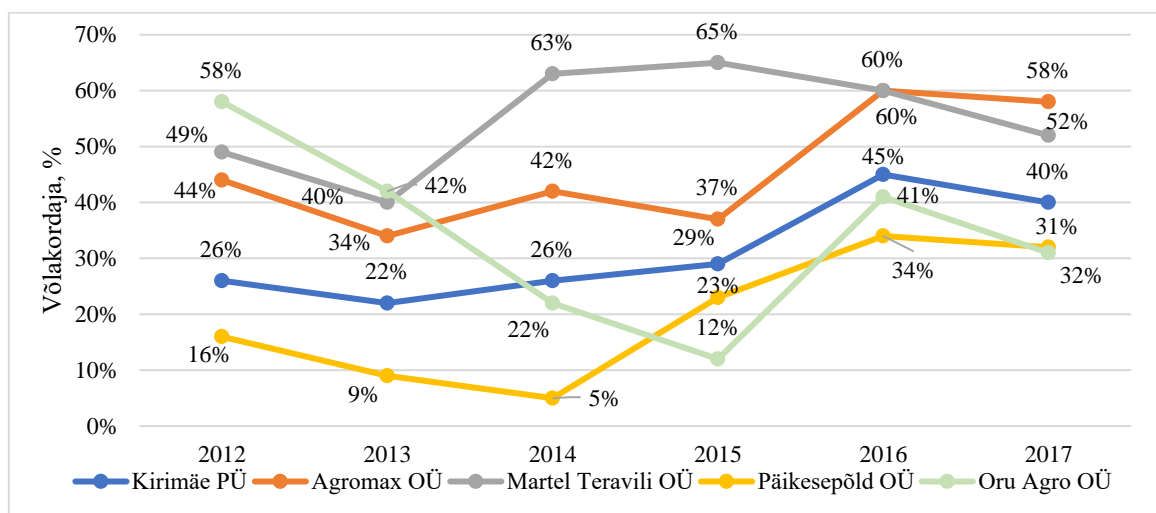
Kirimäe PÜ puhul on näha, et kõikidel kuuel aastal on tulemuseks olnud hea maksevõime. Kõige nõrgem likviidsuskordaja oli 2016. aastal – 0,97 ehk ettevõtte oli võimeline katma likviidsete varadega 97% lühiajalistest kohustistest. Samas 2013. aastal oli antud näitaja 4,9 korda suurem, mis võib viidata liigsele likviidsele varale. Samas on põllumajanduses kulude jaotus sesoonne ning varakevadeks on vajalik tagada rahaline tagavara uue hooaja investeeringuteks. Võrreldes teiste ettevõtetega on Kirimäe PÜ likviidsuskordajad pigem kõrgemad. Kontrastne erinevus on Martel Teravili OÜ-ga, mille puhul on näitaja kõikide

vaadeldavate aastate lõikes olnud nõrk ehk jäänud alla 0,3. Tulemus on pigem ekstreemne ning viitab lühiajaliste kohustiste tasumise raskuste riskile.

Maksevõime hindamisel selgus, et Kirimäe Põllumajandusühistu on maksevõimeline. Nii lühiajalise võlgnevuse kattekordaja kui likviidsuskordaja analüüsimisel tuli välja, et näitajad on kõrged ning mõne aasta puhul oli tegemist suurema tulemusega kui standardkriteeriumite järgi olla võiks. Liigse vabaraha hoidmine ei tõsta kuidagi ettevõtte kasumlikust ja raha tuleks pigem hoida ringluses. Samas tulenevalt valdkonna eripärast hindab autor, et ettevõtte on pigem maandanud riske ning proovinud vältida kevadtöödeks vajalikku lisalaenu võtmist. Võrdluses teiste ettevõtetega on antud ühistu näitajad pigem kõrgemad, seega on Kirimäe PÜ maksevõimelisem kui enamik võrreldavatest ettevõtetest.

2.3.2. Kapitali struktuuri suhtarvud

Kapitali struktuuri suhtarve kasutatakse varade finantseerimise ja äriühingu võlakoorma hindamiseks. Kapitali struktuuri hindamiseks on autor valinud võlakordaja, mille leidmiseks arvutatakse kohustiste ja koguvara suhe. (Valem 1.2.4.3.1) Üldiste hinnangute alusel on optimaalne võlakordaja 50%. Joonisel 10 on välja toodud Kirimäe PÜ ja nelja võrreldava ettevõtte võlakoormuse osakaalud kogu varadest.

Joonis 10. Kirimäe PÜ, Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Päikesepõld OÜ ja Oru Agro OÜ võlakordaja 2012-2017, %.

(Allikas: autori koostatud Kirimäe PÜ, Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Pääksepõld OÜ ja Oru Agro OÜ majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2012-2017)

Jooniselt on näha, et ettevõtete võlakordajad on väga erinevad. Kirimäe PÜ näitajad varieeruvad aastate lõikes oluliselt. Suuremate investeeringute tarbeks on ettevõtte kasutanud võõrkapitali ning sellest tulenevalt on ka suuremate soetustega kaasnenum võlakordaja protsendi tõus. Samas 2013. ja 2017. aastal olid investeeringud tagasihoidlikud ning seetõttu on langenud ka võlakordaja. Kõige suurem näitaja oli 45% aastal 2016. Väikseim võlakordaja oli aastal 2013, mis oli 22%. Ettevõtte on vaadeldava perioodi jooksul kasvatanud laenude osa. Teiste ettevõtetega võrreldes on Kirimäe PÜ võlakordaja näitajad pigem keskmised. Kõige madalamad näitajad antud ettevõtete puhul jäävad alla 10%. Vastav tulemus näitab, et pigem kasutatakse omakapitali ettevõtte tegevuse finantseerimiseks. Sellisel juhul on kreditoride risk väiksem, kuid samas ei mõju positiivselt omakapitali rentaablusele ja kapitali keskmise hinnale. Liialt madal näitaja ei ole soovituslik, sest omakapitali tulunorm on sageli kõrgem kui laenuintress. Soovitatust kõrgem protsent esineb antud ettevõtete puhul pigem üksikutel aastatel. Samas Martel Teravili OÜ puhul on antud näitaja alates 2014. aastast ületanud 50% piiri, millega kaasneb kreditoridele suurem risk. Antud tegevusala keskmine võlakordaja aastatel 2012-2016 oli 45%. (Statistikaameti andmebaas EM009) See on madalam kui üldine soovituslik 50% tasakaal. Kirimäe PÜ keskmine võlakordaja samadel aastatel oli 30% ehk oluliselt vähem on kasutatud võõrkapitali varade soetamisel kui antud tegevusala ettevõtted keskmiselt.

2.3.3. Toimimissuhtarvud

Toimimissuhtarvud hindavad ettevõtte varade kasutamise efektiivsust müügitulu teenimisel. Üheks enamlevinud toimimissuhtarvuks on koguvara käibekordaja, mis iseloomustab kogu vara kasutamist tervikuna. Mida kõrgem on näitaja, seda efektiivsem on varade kasutamine. Tabelis 4 on autor välja toonud ettevõtete koguvara käibekordajad, mis leitakse müügitulu ja aasta keskmise vara jagatisena (Valem 1.2.4.4.1)

Tabel 4. Kirimäe PÜ, Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Päikesepõld OÜ ja Oru Agro OÜ koguvara käibekordaja

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kirimäe PÜ	0,47	0,30	0,37	0,31	0,19	0,27
Agromax OÜ	0,97	0,56	0,49	0,34	0,36	0,31
Martel Tervili OÜ	0,88	0,73	0,68	0,29	0,43	0,63
Päikesepõld OÜ	0,90	0,42	0,36	0,57	0,44	0,31
Oru Agro OÜ	0,94	0,71	0,66	0,88	0,44	0,74

(Allikas: autori koostatud Kirimäe PÜ, Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Päikesepõld OÜ ja Oru Agro OÜ majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2012-2017)

Tabelist 4 on võimalik välja lugeda, et Kirimäe PÜ koguvara käibekordajad on antud võrdluse madalaimad. 2016. aastal on antud näitaja 0,19 ehk ühe varadesse investeeritud euro kohta saadi 0,19 eurot müügitulu. Antud aasta tulemus on pigem äärmuslik ning viitab vara ebaefektiivsele kasutusele ning liigsetele investeeringutele. Samas aastal 2016 oli ekstreemesetest ilmastikuoludest tulenevalt kehv saagiaasta ning müügitulu oli seetõttu väiksem. Seega on tegevusalast lähtuvalt erinevused aastate lõikes arusaadavad. Võrreldes Kirimäe PÜ kuue aasta keskmist koguvara käibekordajat ülejäänud nelja ettevõtete näitajatega selgub, et ühistu tulemus on oluliselt väiksem kui teistel. Ühistu puhul on see 0,32. Teiste ettevõtete puhul jääb tulemus vahemikku 0,5-0,73. Antud võrdluse tulemusena võib järeldada, et üldiselt on vaadeldaval perioodil Kirimäe PÜ varade kasutamine võrreldes teiste ettevõtetega kõige ebaefektiivsem. Ettevõtte on antud perioodi jooksul investeerinud olulisel osal varadesse, kuid müügitulu ei ole kasvanud sarnases tempos. Kontrastne erinevus teiste ettevõtetega on osaliselt tingitud ühistu kõrge omandis oleva maa pind, mis teiste ettevõtete puhul on oluliselt madalam ja valdav enamus haritavast maast on renditud.

Parema ülevaate saamiseks analüüsib autor järgnevalt põhivara kasutamise intensiivsust. Põhivara kasutamise intensiivsust hinnatakse põhivara käibekordajaga. Põhivara käibekordaja leidmiseks kasutatakse müügitulu ja põhivara jääkmaksumuse suhet. (Valem 1.2.4.4.2) Leitud tulemus näitab kui palju müügitulu teenib põhivarasse investeeritud rahaühik. Seega, mida suurem on näitaja, seda efektiivsemalt põhivara kasutatakse. Samas võib see viidata ka vähesele põhivarale. Tabelis 5 on välja arvutatud ettevõtete põhivara käibekordajad.

Tabel 5. Kirimäe PÜ, Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Päikesepõld OÜ ja Oru Agro OÜ põhivara käibekordaja

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kirimäe PÜ	0,74	0,30	0,37	0,31	0,19	0,30
Agromax OÜ	1,97	1,24	0,94	0,64	0,62	0,48
Martel Tervili OÜ	1,11	0,90	0,86	0,42	0,72	1,16
Päikesepõld OÜ	2,01	0,84	0,67	1,01	0,66	0,45
Oru Agro OÜ	1,27	0,93	0,83	1,03	0,54	0,88

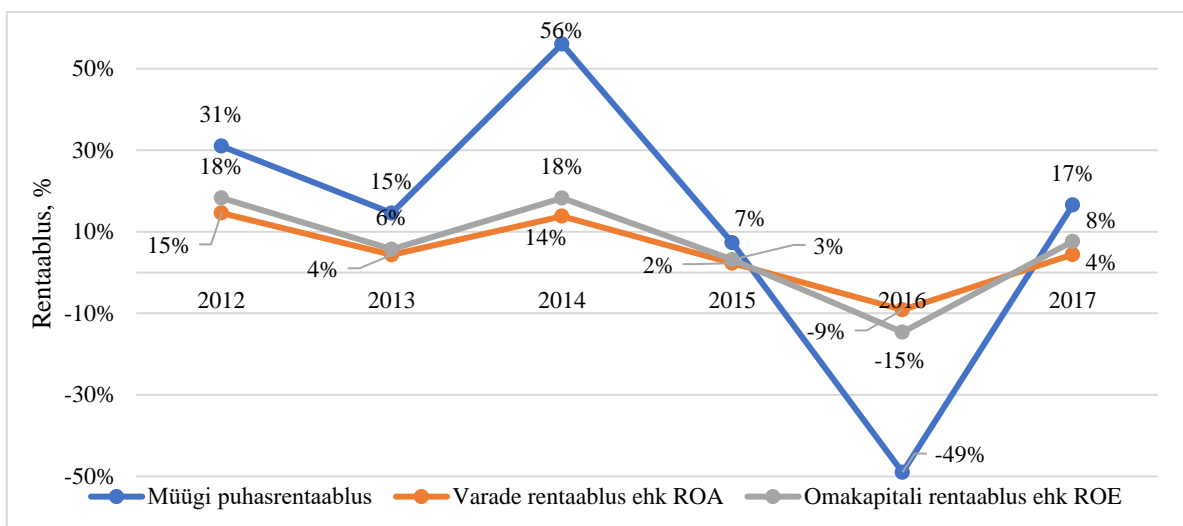
(Allikas: autori koostatud Kirimäe PÜ, Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Päikesepõld OÜ ja Oru Agro OÜ majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2012-2017)

Antud tabelis on näha, et Kirimäe PÜ põhivara käibekordajad sarnaselt koguvara käibekordajatele on aastate lõikes olnud kõige madalamad. Vastavalt eelnevalt tehtud koguaktiva vertikaalanalüüsile (Joonis 5) ei ole tulemus üllatuslik, sest põhivara osakaal koguvaradest on Kirimäe PÜ puhul väga suur. Teiste ettevõtete puhul on põhivara käibekordajad oluliselt kõrgemad ehk iga põhivarasse investeeritud rahaühik toob rohkem müügitulu. Analüüsi tulemused viitavad asjaolule, et Kirimäe PÜ investeeringud põhivarasse ja müügitulu suhe ei ole piisavalt efektiivne. Vaadeldava perioodi vältel on Kirimäe PÜ pidevalt investeerinud olulisel määral põhivarasse, mis on olnud peamiselt maa- ja agrotehnikasoetused. Teiste ettevõtete kõrgemad näitajad viitavad ka sellele, et renditava põllumajandusliku maa osakaal võib olla suurem kui ettevõtte enda omandis olev hektarite arv. Vastavalt eelnevalt tehtu analüüsile (Joonis 2) on teada, et Kirimäe PÜ puhul on kogu haritavast maast ettevõtte enda omandis oluliselt suurem osa kui keskmiselt teiste juriidiliste isikute puhul.

2.3.4. Rentaablussuhtarvud

Rentaablus on ettevõtte võime saada kasumit. Rentaabluse ehk kasumlikkuse suhtarvud iseloomustavad ettevõtte finantsedukust ja efektiivsust kasumi teenimisel. Rentaabluse üldnäitaja on kasumi ja ressursside suhe, mis näitab tasuvust.

Järgnevalt on autor käsitlenud Kirimäe Põllumajandusühistu müügikäibe puhasrentaablust, varade kasumitootlust ja omakapitali rentaablust. Joonisel 11 on välja toodud Kirimäe PÜ puhasrentaabluse näitajad protsentides.

Joonis 11. Kirimäe PÜ rentaablussuhtarvud 2012-2017, %.

(Allikas: autori koostatud Kirimäe PÜ majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2012-2017)

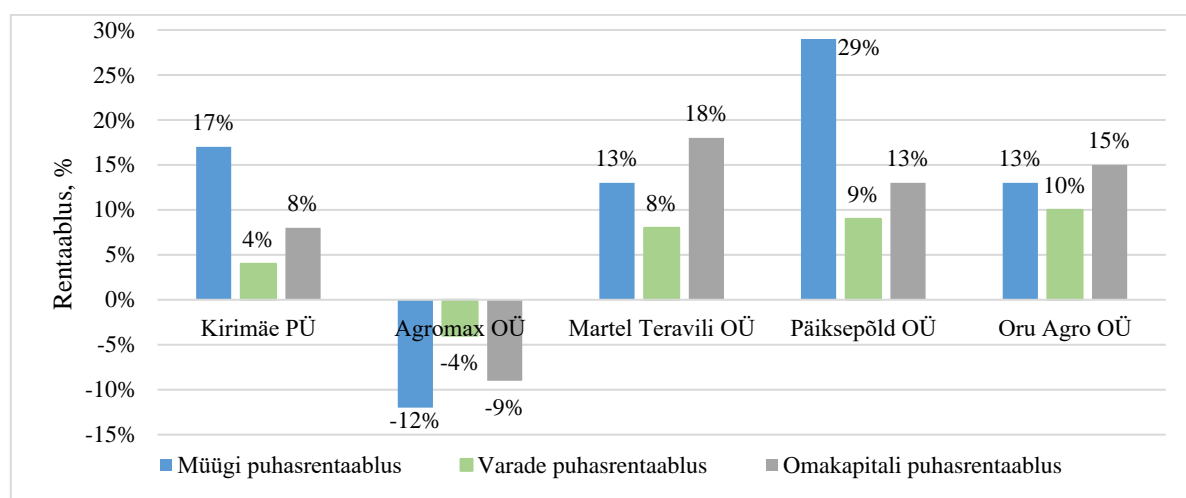
Joonisel on näha sarnast trendi kõikide rentaablussuhtarvude puhul, mis on aastate lõikes olnud pigem hüplik. 2016. aastal on jooniselt näha suurt langust, mis oli tingitud sellest, et ettevõtte jäi antud aastal kahjumisse. Müügi puhasrentaabluse arvutamisel jagatakse puhaskasum müügikäibega (Valem 1.2.4.5.1). Antud jagatis näitab puhaskasumi osatähtsust müügikäibest ehk müügikäibe iga rahaühiku tasuvust peale kõikide kulude ja maksude maha arvamist. Seega mida kõrgem on leitud protsent, seda rohkem saab ettevõtte müügikäibest kasumit. 2014. aastal oli antud näitaja kõige suurem - 56% ehk ühe müügikäibe euro kohta saadi 56 senti kasumit. Suurem kasum antud aastal oli tingitud põhivara müügist, mida kajastatakse ettevõtte bilansis muu äritulu all. Muud suuremad kõikumised aastate lõikes on tingitud ebastabiilsest müügitulust. 2016. aasta oli vaadeldava perioodi kõige madalama müügituluga ning sellest lähtuvalt jäi ettevõtte oma tegevusega kahjumisse. Kasumi kujunemist mõjutavad kulud, mis on aastate lõikes olnud pigem stabiilsed.

Ettevõtte varade puhasrentaablus näitab ettevõtte varadesse tehtud investeeringute tasuvust ehk kui efektiivselt suudab ettevõtte muuta oma varadesse investeeritud raha kasumiks. Varade

puhasrentaabluse leidmiseks kasutatakse puhaskasumi ja aasta keskmise varade suhet (Valem 1.2.4.5.2). Mida kõrgem on varade puhasrentaablus, seda tulutoovam on investering. Sarnaselt müügirentaablusega on kõige kõrgem näitaja aastatel 2012 ja 2014. Varad summaarselt on vaadeldava perioodi jooksul kahekordistunud. Ettevõtte tulu on olnud hüplik, kuid suurusjärg on pigem jäänud sarnasele tasemele. Negatiivne näitaja aastal 2016 on tingitud sellest, et tulud olid antud aastal väiksemad kui kulud.

Omakapitali puhasrentaabluse arvutamisel võetakse arvesse puhaskasumi ja omakapitali suhet (Valem 1.2.4.5.3). Omakapitali puhasrentaablus näitab, kui palju teenib kasumit iga ettevõttesse paigutatud omanike omakapitali rahaühik. Mida kõrgem on leitud näitaja, seda tulusamad on omanike investeringud ettevõttesse. Omanikud ei ole vaadeldava perioodi jooksul olulisel määral dividende välja võtnud ja teenitud kasum on enamjaolt läinud ettevõttesse investeerimiseks. Kõige kõrgem antud näitaja Kirimäe PÜ puhul oli 2012. ja 2014. aastal – 18% ehk iga investeeritud euro teenis omanikele tagasi 18 senti. Teistel aastatel on antud tulemus olnud 3-5% juures ning mõistagi oli 2016. aastal tulemus negatiivne.

Parema ülevaate saamiseks on autor järgnevalt võrrelnud Kirimäe PÜ rentaablusnäitajaid teiste nelja ettevõtte näitajatega. Joonisel 12 on võrreldavateks andmeteks võetud antud ettevõtete 2017. aasta müügikäibe, varade ja omakapitali puhasrentaablused.

Joonis 12. Kirimäe PÜ, Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Pääksepõld OÜ ja Oru Agro OÜ rentaablusnäitajad 2017 aastal, %.

(Allikas: autori koostatud Kirimäe PÜ, Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Pääksepõld OÜ ja Oru Agro OÜ majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2012-2017)

Jooniselt on näha, et Kirimäe PÜ müügikäibe puhasrentaablus on võrreldes teiste ettevõtete näitajatega pigem eeskujulik. Seega võib hinnata positiivseks põhitegevuse müügikäibe iga euro pealt teenitav 17 sendiline kasum. Samas, kui jätta kõrvale Agromax OÜ, kes 2017. aastal jäi oma tegevusega kahjumisse, siis on Kirimäe PÜ varade ja omakapitali rentaablusnäitajad grupi kõige kehvemad. Teiste ettevõtete puhul on antud tulemused praktiliselt poole võrra suuremad. Kokkuvõtteks võib järeldada, et 2017. aastal on Kirimäe PÜ efektiivsus varadesse investeeritud raha kasumiks muutmisel madal ning liikmete poolt ettevõttesse paigutatud raha tootlikkus samuti.

KOKKUVÕTE

Ettevõtte püsimajäämiseks ning kasumi maksimeerimiseks on vajalik oskuslik juhtimine, mille aluseks on finantsinformatsioon. Finantsinformatsioon, mis esitatakse erinevates raamatupidamisaruannetes, baseerub möödunud, kuid andmete analüüs võimaldab jõuda järeldusteni, mis tooksid tulevikus suurema edu ettevõttele.

Antud bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada Kirimäe Põllumajandusühistu finantsolukorda ning tuua välja finantsseisundi parendamise võimalused.

Käesoleva töö teoreetilise osas selgitati põllumajanduses levinud ettevõtlusvormide olemusi keskendudes ennekõike töös analüüsitava ettevõtte õiguslikule vormile. Samuti anti ülevaade finantsanalüüsi olemusest, vajalikkusest ning erinevatest meetoditest: horisontaal- ja vertikaalanalüüsist ja peamistest finantssuhtarvudest, mida töö teises osas käsitleti.

Bakalaureusetöö empiirilises osas anti ülevaade Kirimäe Põllumajandusühistust ning analüüsiti ettevõtte finantsseisundit aastatel 2012-2017. Majandusaasta aruannete põhjal teostati ettevõtte horisontaal- ja vertikaalanalüüs ning arvutati aastate lõikes ettevõtet kõige paremini iseloomustavad peamised finantssuhtarvud. Leitud näitajate analüüsi põhjal antakse soovitusi ettevõtte efektiivsemaks toimimiseks. Parema ülevaate saamiseks on Kirimäe Põllumajandusühistu näitajaid võrreldud sarnase proffiiliga 2017. aastal parimate müügituluga ettevõtetega.

Töö empiirilises osas tutvustati Kirimäe Põllumajandusühistut ning viidi läbi horisontaal- ja vertikaalanalüüs. Analüüsi teostamisel võrreldi bilansi aktiva- ja passivapoole struktuuride erinevust aastate lõikes. Samuti teostati teoreetilises osas käsitletud suhtarvude analüüs. Analüüsi tulemusena selgus, et ettevõtte teraviljasaagikus on võrreldes Eesti keskmisega kõrgem, mis on ilmselt tingitud pikaajalisest kogemusest ning haritava maa stabiilsusest.

Aktivakirjete analüüsimisel selgus, et Kirimäe Põllumajandusühistul tavapäratult palju materiaalselt vara, mis moodustab kuue aasta keskmisena 79%. Vaadeldava perioodi jooksul on materiaalse põhivara summaarne osa peaaegu kahekordistunud. Investeeringute soetamisel on ettevõtte olulises osas tuginenud võõrkapitalile. Seega on passivapoolel vaadeldava perioodi jooksul kasvanud kohustiste osakaal. Samas on antud protsent jäänud alla 50%. Aruandeaasta kasum on antud aastate lõikes tugevalt kõikunud. Viimastel aastatel on kasum olnud väiksem ning aastal 2016 oli tegemist kahjumiga, mis oli tingitud ebasoodsatest ilmastikuoludest. Eelmise perioodi jaotamata kasum on samuti vähenenud, mis on peamiselt tingitud halvasti prognoositavast müügitulust ja ettevõtte juhtkonna ambitsioonikatest investeeringutest põhivarasse.

Kirimäe PÜ tulude ja kulude analüüsimisel selgus, et müügitulu aastate lõikes varieerub, mis on tingitud peamiselt ilmastikuoludest. Analüüsitava perioodi jooksul on haritava maa pind jäänud suures osas samaks (kasvanud 13,5 ha) ning ettevõtte tegevusmaht ei ole oluliselt muutunud. Samas on iga aasta kasvanud tööjõukulud 4%-14%. Esimesel viiel aastal on täiskohale taandatud töötajate arv 5 ning 2017. aastal oli see 6. Võrreldes Kirimäe PÜ tööjõukulusid nelja sarnase profiiliga ettevõtete omadega selgus, et Kirimäe PÜ tööjõukulude osa kõikidest ärikuludest on kõige suurem. Samuti selgus, et antud tegevusala keskmisest brutopalgast on antud ühistu töötajate keskmine brutopalk 39% suurem. Töös võrreldavate ettevõtete keskmisest brutopalkadest on Kirimäe PÜ töötajate oma üks suurimaid. Lisaks on võrreldud tööjõukulusid ka haritava maa hektarite arvuga. Antud võrdluse tulemusena selgus, et Kirimäe PÜ puhul on ühe töötaja poolt haritava maa pind võrreldavate ettevõtete näitajatest kõige väiksem. Tööjõukulude analüüsimisel lähenes autor mitmest erinevas aspektist, et veenduda suurte tööjõukulude ebaefektiivsuses. Samas võttes arvesse Kirimäe PÜ ettevõtlusvormi, mille kohaselt on tulundusühistu üheks eesmärgiks toetada liikmete majanduslikke huve tööpanuse kaudu ja kuna 83% töötajatest on ettevõtte liikmed, siis põhikirjast lähtuvalt on eesmärgiks pigem liikmega töösuhte säilitamine, kuigi liikme tööpanus ei pruugi enam olla ettevõtte kasumi teenimisel kõige efektiivsem. Ettevõtlusmaastik on viimaste aastate jooksul oluliselt muutnud ning kulude kokkuhoiust lähtuvalt on mõistlik teatud tööde tegemist osta sisse teenusena kui hoida palgal töötajat. Autori hinnangul ei ole antud ettevõtlusvorm enam asjakohane ning liikmete huvid ei ole võrdselt esindatud.

Finantssuhtarvude analüüsimise tulemusena selgus, et Kirimäe PÜ maksevõime lühiajaliste kohustiste tasumisel on hea. Likviidseid varasid on piisavalt. Äriühingu võlakoorma hindamisel ehk võlakordaja leidmisel selgus, et Kirimäe PÜ keskmine võlakordaja oli vaadeldaval perioodil 30%, mis on oluliselt madalam kui tegevusala keskmine ning ka soovituslik 50% tasakaal. Antud tulemus viitab sellele, et ettevõtte kasutab tegevuse finantseerimiseks omakapitali.

Järgevalt hindas autor ettevõtte varade kasutamise efektiivsust müügitulu teenimisel. Võrdluses teiste ettevõtetega selgus, et Kirimäe PÜ näitaja on keskmiselt kõige madalam, mis viitab vara ebaefektiivsele kasutamisele ning liigsetele investeeringutele. Vaadeldava perioodi jooksul on tehtud suuri investeeringuid, kuid müügitulu suurusjärk ei ole muutunud. Veelgi täpsemalt on analüüsitud põhivara käibekordajat, mille tulemused on veelgi kontrastsemad – antud valimi ettevõtete ja aastates seast on Kirimäe PÜ näitajad kõige madalamad. Ehk iga põhivarasse investeeritud rahaühik toob kõige vähem müügitulu, seega on kõige ebaefektiivsem. Antud erinevuse üheks põhjuseks on see, et Kirimäe PÜ poolt haritavast maast enamus kuulub ettevõttele ja klassifitseerub põhivara alla. 2016. aastal oli antud näitaja 78%, mis on võrreldes teiste juriidiliste isikute keskmise 28 % näitaja juures oluliselt suurem. Ettevõtte poolt maa omamine on kindlasti positiivne, kuid põhivarassee paigutatud raha efektiivsemaks kasutamiseks oleks vajalik olemasoleva põhivaraga teenida lisatulu. Antud tegevuse valikul tuleks lähtuda olemasolevatest materiaalsetest ressurssidest kui ka tööjõuressurssidest.

Rentaablusnäitajate analüüs antud perioodil näitas, et Kirimäe PÜ tegevus on olnud viiel aastal kasumlik, vaid 2016. aasta oli ettevõtte tegevus kokkuvõttes kahjumlik. Näitajad varieeruvad aastate lõikes oluliselt, mis on enamasti tingitud ebastabiilsest müügitulust. 2016. aastal oli teenitud müügitulu erakordselt väike, mille põhjustasid ebasoodsad ilmastikuolud. Kirimäe PÜ müügikäibe puhasrentaablus oli 2017. aastal 17% ehk ühe müügikäibe euro kohta saadi 17 senti kasumit. Antud tulemus on pigem eeskujulik. Samas varade ja omakapitali puhasrentaabluse näitajad olid pigem kasinad, mis näitab varadesse investeeritud raha madalat kasumlikkust ja liikmete poolt ettevõttesse paigutatud raha madalat tootlikkust.

Kirimäe PÜ finantsnäitajaid võrreldi töös nelja sarnase profiiliga ettevõttega. Võrdlusesse kaasas autor Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Päikesepõld OÜ ja Oru Agro OÜ. Võrdluse tulemusena selgus, et Kirimäe PÜ on paljudes näitajates eeskujulik, kuid ka vastupidi.

Finantsanalüüsile tuginedes võib kokkuvõtlikult järeldada, et Kirimäe PÜ on kuue aastaga suurendanud investeeringuid ning taganud kindla positsiooni antud valdkonna turul suures koguses põllumajandusliku maa ja agrotehnika soetamisega. Samas ei ole kasvanud müügitulu ja ettevõtte tegevusmaht. Võttes arvesse 2018. aastal valmivat kuivatit, kus 50% kogu töömahust on planeeritavalt teistele ettevõtetele teenuse pakkumine, siis on oodata, et lisaks investeeringutele kasvab ka tulu äritegevuselt.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. **Alver, J., Reinberg, L.** (2002) Juhtimisarvestus: Teine täiendatud väljaanne. Tallinn: Deebet. 431 lk.
2. **Bag, D.** (2017). Business Analytics. New York: Routledge. 229 lk.
3. **Bragg, M.** (2005) Uus finantsjuhtimise käsiraamat. OÜ Fontese Kirjastus. 341 lk.
4. EE11 = Eesti Entsüklopeedia. Eesti mullastik. (2002; EME 1, 2008; muudetud 2011)
http://entsyklopeedia.ee/artikkel/eesti_mullastik (14.05.2018)
5. EMTAK tegevusalad. Registrate ja infosüsteemide keskus
<http://www.rik.ee/et/e-ariregister/emtak-tegevusalad> (01.04.2018)
6. EM009: Ettevõtete vara, kohustused ja omakapital – tegevusala (EMTAK 2008). (andmed uuendatud 04.05.2018). – *Eesti Statistika andmebaas*.
<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp> (13.05.2018).
7. ER029: Statistilisse profiili kuuluvad ettevõtted – tegevusala (EMTAK 2008), aasta ning õiguslik vorm (andmed on uuendatud 19.04.2018). – *Eesti Statistika andmebaas*.
<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp> (23.03.2018).
8. Finantsanalüüs. (2000). /Koost. M. Peterson. Tallinn. Külim. 168 lk.
9. **Järve, V.** (1998) Finantsarvestus I. Tartu. Tartu Ülikooli Kirjastus 245 lk.
10. **Kallam, H., Kolbre, E., Lend, E., Möller, L., Reinhold, V., Simson A-L., Uustalu, A-M., Venesaar, U.** (2003). Ärikorralduse põhiteadmised. Tallinn. Külim. 215 lk.
11. Kirimäe Põllumajandusühistu põhikiri. (viimati vastu võetud 17.06.2011). [on-line]
<https://www.e-krediidiinfo.ee/10410414-KIRIM%C3%84E%20P%C3%95LLUMAJANDUS%C3%9CHISTU> (12.12.2017)
12. **Kõomägi, M.** (2006). Äriandus. Tartu. Tartu Ülikooli Kirjastus 276 lk.
13. **Leetsar, J.** (2012). Maamajanduslik ühistegevus. Õpik kõrgkoolidele. Tartu: Eesti Maaülikool; OÜ Greif trükikoda. 580 lk.
14. **Leetsar, J., Krusealle, J., Laaneväli, K., Saaliste, M., Värnik, R.** (2015). Ühistegevused Eesti põllumajandussektoris. Tallinn. 92 lk.
15. **Luiga, S.** (2015) Jaotuskõlbulik kasum ja dividendide jagamine: Äriühingute erisused. BDO Eesti

- <https://www.bdo.ee/et-ee/artiklikogu/audit-ja-ulevaatus/jaotuskolbulik-kasum-ja-dividendide-jagamine-ariu> (02.05.2018)
16. Majandusaasta aruanne. (2017) Eesti e-riik.
<https://www.eesti.ee/et/ettevotja/raamatupidamine-ja-aruanne/majandusaasta-aruanne/>
(07.05.2018)
  17. **O'Hare, J.** (2017) Analysing financial statements for non-specialists. New York: Routledge. 139 lk.
  18. **Otsus-Carpenter, M.** (2012) Kasumiaruande skeemid 1 ja 2. Kumb valida? Raamatupidamis uudised. [Artikkel]
<http://www.rup.ee/uudised/maksud-ja-raamatupidamine/kasumiaruande-skeemid-1-ja-2-kumb-valida> (24.04.2018)
  19. PA5211: Keskmise bruto- ja netokuupalk põhitegevusala järgi. (andmed uuendatud 01.03.2018). - *Eesti Statistika andmebaas*.
<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp> (15.04.2018).
  20. PMS408: Kasutatav põllumajandusmaa. (andmed uuendatud 21.12.2017). – *Eesti Statistika andmebaas*.
<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp> (12.05.2018).
  21. PM03: Põllukultuuride kasvupind. (andmed uuendatud 25.01.2018). – *Eesti Statistika andmebaas*.
<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp> (14.05.2018).
  22. PM041: Põllukultuuride saagikus. (andmed uuendatud 25.01.2018). – *Eesti Statistika andmebaas*.
<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=PM041&lang=2> (10.05.2018).
  23. Päikesepõld OÜ Majandusaasta aruanded 2012-2017 [on-line]
<https://www.e-krediidiinfo.ee/10609914-P%C3%84IKESEP%C3%95LD%20O%C3%9C>
(07.05.2018)
  24. Raamatupidamise seadus. (vastu võetud 20.11.2002, viimati jõustunud 01.01.2018). – *Riigi Teataja*
<https://www.riigiteataja.ee/akt/125052012016?leiaKehtiv> (10.05.2018).
  25. **Raudsepp, V.** (1997). Finantsjuhtimine otsustajatele. Tallinn. Külim. 231 lk.
  26. **Rist, M., Pizzica, A. J.** (2014) Financial Ratios for Executives: How to Assess Company Strength, Fix Problems, and Make Better Decisions. *U.S. Apress*. 148 lk.
  27. **Rünkla, J.** (2003). Ärianalüüs. Tallinn: Külim. 182 lk

28. **Udras, U.** (2006) Finantsanalüüs hoiab laeva kursil. Äripäeva. [*e-ajakiri*]
<http://www.raamatupidaja.ee/uudised/2006/03/23/finantsanaluus-hoiab-laeva-kursil>
(01.05.2018)
29. **Seinberg, T.** (2015) Õhem aastaaruanne, ent rohkem statistikat. Äripäev. [*e-ajakiri*]
<http://www.raamatupidaja.ee/uudised/2015/10/28/ohem-aastaaruanne-ent-rohkem-statistikat>
(02.05.2018)
30. **Suppi, K.** (2013) Ettevõtluse õpik-käsiraamat. Tartu: AS Atlex. 234 lk
31. **Zeiger, P.** (2013) Vajalikke teadmisi ettevõtlusest. Tallinna Ülikool.
<https://ettevotlusope.weebly.com/> (01.05.2018)
32. **Tearu, A., Krumm, E.** (2005). Ettevõtte finantsjuhtimine. Tallinn: Pegasus. 223 lk.
33. Tulundusühistuseadus. (vastu võetud 19.12.2001, viimati jõustunud 15.01.2018). – *Riigi Teataja*
<https://www.riigiteataja.ee/akt/120042017022?leiaKehtiv> (10.05.2018)

LISAD

Lisa 1. Ettevõtjate liigitamine suuruse järgi

Kategooria	Mikro	Väike*	Keskmine*	Suur*
Bilansimaht	<175 t EUR	4 m EUR	20 EUR	> 20 m EUR
Müügitulu	N/A	8 m EUR	40 m EUR	> 40 m EUR
Keskmine töötajate arv aruande aasta jooksul	N/A	50	250	> 250
Käibemaksu kohustuslane	Ei	-	-	-
Omakapitali ja kohustiste suhe	Kuni 50/50 ****	-	-	-
Osanike arv	1***	-	-	-
* Ainult 1 kriteerium võib olla ületatud; ** Vähemalt 2 kriteeriumit on ületatud; *** Üks osanik, kes on juhatuse liige (liikmeid võib rohkem olla); **** Kohustised ei ole suuremad kui oamkapital.				

Lisa 2. Võrreldavate ettevõtete andmed ning näitajad 2017. aastal

Ettevõte	Asutamise aasta	Ettevõtte asukoht	Keskmine töötajate arv	Haritava maa pind
Agromax OÜ	2005	Tartumaa, Kastre vald	4	730 ha
Martel Teravili OÜ	2009	Raplamaa, Märjamaa vald	1,5	400 ha
Päikesepõld OÜ	2000	Tartumaa, Elva vald	4	739 ha
Oru Agro OÜ	2008	Harjumaa, Kose vald	3	479 ha

Lisa 3. Kirimäe PÜ perioodil 2012-2017 bilanssidest koondatud andmed, EUR

Varad	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017
Käibevara						
raha	294 793	256 832	215 645	189 968	92 147	160 903
Nõuded ja ettemaksed	0	5 492	7 792	15 748	445	2 195
Varud kokku	45 065	69 171	47 343	55 042	21 666	15 915
Bioloogilised varad	18 849	12 699	14 000	16 976	8 000	18 338
Käibevara KOKKU	358 707	344 194	284 780	277 734	122 258	197 350
Põhivara						
Materiaalne põhivara	702 516	719 657	1 029 304	1 168 948	1 475 461	1 378 019
Kokku põhivara	702 516	719 657	1 029 304	1 168 948	1 475 461	1 378 019
Kokku varad	1 061 223	1 063 851	1 314 084	1 446 682	1 597 719	1 575 369

Kohustised ja omakapital						
Kohustised						
Lühiajalised kohustised						
Laenukohustised	226 571	53 141	211 455	91 966	94 313	95 306
Võlad ja ettemaksed	-8 779	1 037	1 369	14 672	989	1 437
Maksuvõlad						1 575
Kokku lühiajalised kohustised	217 792	54 178	212 824	106 638	95 302	98 318
Pikaajalised kohustused						
Pangalaenu	59 718	180 651	133 274	317 802	620 381	525 075
Võlad ja ettemaksed						
Kokku pikaajalised kohustised	59 718	180 651	133 274	317 802	620 381	525 075
Kokku kohustised	277 510	234 829	346 098	424 440	715 683	623 392
Omakapital						
Osakapitali nimiväärtus	8 676	8 676	8 676	8 676	8 676	8 676
kohustuslik reservkapital	248 722	248 723	248 723	248 723	248 723	248 723
Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)	394 978	525 600	569 216	733 404	763 958	624 638
Aruandeaasta kasum (kahjum)	131 337	46 024	141 371	31 439	-139 321	69 940
Kokku omakapital	783 713	829 023	967 986	1 022 242	882 036	951 976
Kokku kohustised ja omakapital	1 061 223	1 063 852	1 314 084	1 446 682	1 597 719	1 575 369

Lisa 4. Kirimäe PÜ perioodil 2012-2017 kasumiaruandest koondatud andmed, EUR

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Müügitulu	423 697	315 934	292 945	431 140	284 296	422 637
Muud äritulud	139 737	114 499	255 405	97 755	90 239	127 986
Valmis- ja lõpetamata toodangu jääkide muutus	10 637	16 108	57 048	-4 025	-7 496	10 338
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-296 068	-235 593	-270 906	-233 941	-253 658	-245 125
Mitmesugused tegevuskulud	-16 975	-23 460	-18126	-12 977	-9 951	-5 352
Tööjõukulu	-70 849	-75 853	-84 228	-96 230	-100 148	-106 728
Põhivara kulum ja väärtuse langus	-52 703	-55856	-55 564	-136 813	-119 359	-117 793
Muud ärikulud	-500	-653	-1 885	-2 206	-7 037	0
Ärikasum (kahjum)	136 976	55 126	174 689	42 703	-123 114	85 963
Intressikulud	-5 639	-9 136	-10 518	-11 283	-16 215	-16 033
Muud finantstulud ja -kulud		34	16	19	8	10
Kasum (kahjum) enne tulumaksustamist	131,337	46,024	164 187	31 439	-139 321	69 940
Aruandeaasta kasum (-kahjum)	131,337	46,024	164 187	31 439	-139 321	69 940

FINANCIAL ANALYSIS OF KIRIMÄE PÜ FOR 2012-2017

SUMMARY

Skilled management with a foundation on financial information is necessary for the continuity of the company and maximising its profitability. Financial information that is presented in different accounting reports reflects the past, but the analysis of data allows to draw conclusions for making the company more successful in the future.

The aim of the present Bachelor's thesis is to detail the financial situation of Kirimäe Põllumajandusühistu and bring out possibilities for improving the financial situation.

The theoretical section of this thesis introduced the more common forms of entrepreneurship of agriculture, first and foremost focusing on the legal form of the company under study. The theoretical section also provided insight into the nature of financial analysis, its necessity and different methods: horizontal and vertical analysis and the main financial ratios that were addressed in the second section.

The empirical section of this Bachelor's thesis provided an overview of Kirimäe Põllumajandusühistu and analysed the financial situation of the company within the period of 2012-2015. Horizontal and vertical analyses of the company were conducted on the basis of the annual financial reports and the main financial ratios, characterising the company throughout the years, were calculated. For the purposes of providing a clearer overview, the indicators of Kirimäe Põllumajandusühistu were compared to four companies of similar profiles that presented the highest sales revenue in 2017.

The empirical section of this thesis introduced Kirimäe Põllumajandusühistu and carried out horizontal as well as vertical analyses. In conducting the analysis, the author compared the differences of the assets and liabilities structures of the balance sheet over the course of the set

time-frame. The analysis of aforementioned financial ratios was also completed in the empirical section. The results of the analysis revealed that the company's yield of cereal crops is higher than the corresponding Estonian average, most likely owing to the long-term experience in the field and the stability of the cultivated land. Investigation of asset items highlighted that Kirimäe Põllumajandusühistu owns an uncommonly large amount of tangible assets that brings the average of six years to 79%. The overall share of tangible capital assets has nearly doubled during the period under observation. The company has significantly relied on foreign capital in making investments. Hence, the liabilities section has gone through an increase during the studied period. Nevertheless, the percentage has remained below 50%. The return of the accounting year has been inconsistent over the years. The return has remained smaller in the recent years and 2016 ended at a loss due to unfavourable weather conditions. The profits brought forward have also decreased owing to the difficulties in planning sales revenue and the ambitious investments in capital assets by the management of the company.

Analysis of the revenue and expenditure of Kirimäe PÜ affirmed that sales revenue varies over the years, mainly due to the changeable weather conditions. The area of the cultivated land has roughly remained unchanged (increased by 13,5 hectares) during the period under observation and the company's volume of business has not changed significantly. On the other hand, expenditures on staff have increased annually by 4%-14%. There were 5 employees working full-time within the first 5 years and 6 employees on full-time in 2017. A comparison of the staff expenditure of Kirimäe PÜ and four other companies of a similar profile laid out that expenditures on staff of Kirimäe PÜ are the company's largest business expense. Even more so, gross wages of Kirimäe PÜ are 39% higher than the average gross wages in this field of activity. The gross wages of Kirimäe PÜ employees are among the highest in terms of the companies compared within the framework of this thesis. An additional comparison is performed between the expenditures on staff and the number of hectares of the cultivated land, showing that in Kirimäe PÜ, the area of cultivated land per employee is the lowest of the company's indicators under observation. The author relied on several different aspects in the analysis of expenditures on staff to be certain that the high expenditures on staff are inefficient. However, the form of entrepreneurship of Kirimäe PÜ is a commercial association, meaning that one of its aims is to support the economic interests of its members by contribution to work.

Since 83% of the employees are members of the company, then arising from the articles of association the main aim is rather to maintain the employment of the member, despite the fact that the member's work contribution may no longer be as efficient to the profitability of the company. Notwithstanding, the situation in the sector of entrepreneurship has changed and from the perspective of cost savings it is more reasonable to outsource some of the jobs instead of keeping an employee. The author finds that the current form of entrepreneurship is no longer appropriate and the members' interests are not equally represented.

Analysis of financial ratios indicated that Kirimäe PÜ is solvent with regards to paying short-term debts. There are enough liquid assets. In finding the company's debt obligation – debt coefficient – it became clear that the average debt coefficient of Kirimäe PÜ during the period under study was 30%, remaining significantly below the general average of the specific field of activity as well as the recommendable 50%. Such results refer that the company employs equity capital for financing its activities.

The next step by the author was to assess the effectiveness of the use of company's assets in generating sales revenue. A comparison with other companies brought forward that the indicator of Kirimäe PÜ is lower than the average, pointing out that the use of assets is inefficient and excessive investments. Large investments were made during the period under scrutiny, but the level of sales revenue has remained the same. The turnover rate of fixed assets was analysed in a more detailed manner and the results were even more polarising – the indicators of Kirimäe PÜ were the lowest throughout the years among the sample companies. This ineffectiveness is evidenced by the fact that every unit of money invested in capital assets produces the smallest amount of return on sales. One of the main reasons for this is that most of the land cultivated by Kirimäe PÜ is owned by the company and thus classified as belonging among capital assets. The corresponding indicator was 78% in 2016 and that is considerably higher when compared to the same indicator value of 28% of other legal entities. It is positive without a doubt that the company owns the land, nevertheless, additional revenue should be made off the capital assets for ensuring a more efficient employment of the financial means invested in capital assets. In choosing the right approach to the topic, the existing tangible resources as well as expenditures on staff should be taken into account.

Analysis of profit margin of the chosen period brought to attention that the company has been profitable over five years, only in 2016 the company suffered a loss. The indicators vary significantly throughout the years, mainly owing to the volatility of sales revenue. The profit from sales in 2016 was extraordinarily low due to the unfavourable weather conditions. The net profitability of sales of Kirimäe PÜ in 2016⁷ was 17% - for every euro earned from sales the profit was 17 cents and this figure is rather exemplary. On the other hand, the indicators of assets and equity capital were rather poor, proving that the financial means invested in assets are of low profitability and the low production value of the money invested by the members.

The financial indicators of Kirimäe PÜ were compared to the corresponding indicators of four other companies with similar profiles, including Agromax OÜ, Martel Teravili OÜ, Päikesepõld OÜ and Oru Agro OÜ. The comparison outlined that Kirimäe PÜ excels in many aspects, but there are also some exceptions.

In conclusion, the financial analysis showed that within six years, Kirimäe PÜ has increased its investments and secured its position in the specific field of activity by purchasing agricultural land and agricultural equipment. However, neither business volume nor sales revenue have increased. Nevertheless, considering that a drying kiln will be completed in 2018 and 50% of the workload of the kiln is allocated for providing the services to other companies, it is expected that in addition to investments, the profitability of business activities will also increase.

Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ning juhendaja kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Mina, Helen Ilumäe,

sünniaeg 06.06.1988,

1. annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda koostatud lõputöö

Kirimäe PÜ finantsanalüüs 2012-2017,

mille juhendaja on Jüri Lehtsaar,

1.1. salvestamiseks säilitamise eesmärgil,

1.2. digiarhiivi DSpace lisamiseks ja

1.3. veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor _____
(allkiri)

Tartu, 24.05.2018
(kuupäev)

Juhendaja kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Luban lõputöö kaitsmisele.

_____
(juhendaja nimi ja allkiri)

24.05.2018
(kuupäev)